

## ROMA VE TÜRK HUKUKUNDA SAVURGANLIK SEBEBİ İLE KISITLILIK

Doç. Dr. Ayşe ARAT\*

Arş. Gör. Dr. Nurtaç ENDES SELVİ\*\*

### Öz

Savurganlık (israf/ müsriflik, *prodigientia*), devamlılık arz eden ihtiyatsız yaşam tarzı ile bir kimsenin malvarlığının kötü yönetimini ifade etmektedir. Bir kişinin malvarlığını kötü yönetmek suretiyle kendisini veya ailesini yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açacak şekilde savurganlık içinde olması, Roma Hukuku'nda bir kısıtlama sebebi olarak kabul edilmiştir. Böylece müsrifin hukuki işlemleri kısıtlanarak, kendisine ait olan malvarlığını idare etme yetkisi elinden alınmakta ve bu kişilere sadece malvarlığının yönetilmesi için bir "kayım" (*cura*) atanmaktaydı. Hem müsrifin hem de ailesinin korunması düşüncesinin bir sonucu olan bu durum, hukukumuzda da bir kısıtlama sebebi olarak düzenlenmiştir (TMK. m. 406). Roma Hukukunda savurganlığın bir kısıtlama sebebi olarak düzenlenmesi ve bunun hüküm ve sonuçları, hukukumuzla büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Çalışmada Roma Hukuku'nda savurganlık sebebiyle kısıtlamanın şartları ve sonuçları incelenmiş, hukukumuzla olan benzerlikler

\* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Roma Hukuku Ana Bilim Dalı, Antalya, Türkiye | Assoc. Prof., Akdeniz University, Faculty of Law, Department of Private Law, Roman Law Department, Antalya, Türkiye.

✉ aysearat@akdeniz.edu.tr • ORCID 0000-0001-8261-4302.

\*\* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Roma Hukuku Ana Bilim Dalı, Konya, Türkiye | Research Asst. Dr., Selcuk University, Faculty of Law, Department of Private Law, Roman Law Department, Konya, Türkiye.

✉ nendes@selcuk.edu.tr • ORCID 0000-0001-9548-0761.

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: ARAT, Ayşe/ ENDES SELVİ, Nurtaç : "Roma ve Türk Hukukunda Savurganlık Sebebi ile Kısıtlılık", SÜHFD, C. 32, S. 4, 2024, s. 2661-2702 .

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

tespit edildikten sonra yeni yaklaşımlar çerçevesinde konunun değerlendirilmesi yapılmıştır.

### **Anahtar Kelimeler**

• Savurganlık (israf) • Prodigentia • Vesayet • Kısıtlılık • Kayyım

## **RESTRICTION FOR PRODIGALITY FROM ROMAN LAW TO THE PRESENT**

### **Abstract**

Prodigentia refers to the mismanagement of one's property through a persistently imprudent lifestyle. The fact that a person is extravagant in such a way that he or his family is in danger of falling into poverty through mismanagement of his property was recognized as a ground for restriction in Roman Law. Thus, the legal transactions of the prodigal were restricted and his/her authority to manage his/her own property was taken away from him/her and a "guardian" (cura) was appointed for the sole management of his/her property. This situation, which is a result of the idea of protecting both the prodigal and his/her family, is also regulated as a reason for restriction in our law (Art. 406 TCC). The regulation of extravagance as a ground for restraint in Roman law and its provisions and consequences are largely parallel to our law. In this study, the conditions and consequences of the restriction due to extravagance in Roman law are examined, and after determining the similarities with our law, the issue is evaluated within the framework of new approaches.

### **Keywords**

• Extravagance (waste) • Prodigentia • Guardianship • Incapacitation • Guardian (cura)

## **GİRİŞ**

Türk Medeni Kanunu'nun 10. maddesine göre "ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan" kişilerin tam fiil ehliyetine sahip olduğu kabul edilmektedir. Benzer şekilde Roma Hukuku'nda da günümüzdekinden çok farklı olmayan şekilde tam fiil ehliyetinin varlığı ergin olmak, kadın olmamak, müsriflik sebebi ile kısıtlı olmamak ve akıl hastası olmak şartlarına bağlanmıştır<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> AKINCI, Şahin, Roma Hukuku Dersleri, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 17. Bası, Konya 2022, 266 vd.; GÜNAL, Nadi/ ÜÇER, Mehmet, Roma Hukuku Kavram ve Kurumları, İstanbul 2023, 219.

Her iki hukuk sisteminde de tam fiil ehliyetinin ortak noktalarından biri kısıtlı olmamaktır. Başka bir ifade ile kanun koyucuların öngördüğü bazı hallerde belirli şartlar altında ergin kişilerin fiil ehliyeti kısıtlanarak tek başına özgürce hukuki muamele yapma yetkisinin sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu hallerden birisi de “savurganlık”tır.

Genel anlamda savurganlık, bir kimsenin düşkün bir duruma gelmesine sebep olacak şekilde yaptığı harcamalarının bütçesinin ve malvarlığının çok üstünde, son derece fahiş bir noktaya gelmesi halidir<sup>2</sup>. Hukuken bu durumun bir kısıtlama sebebi olması için savurganlığın devamlı surette olması ve müsrifin ailesini kısa zamanda zaruret içinde bırakma tehlikesini doğurması gerekmektedir<sup>3</sup>. Modern hukuk sistemlerine bakıldığında savurganlık sebebi ile kısıtlılığın kökeninin Roma Hukuku’na dayandığı görülmektedir. Roma Hukuku’nun ilk zamanlarından itibaren savurganlık ve akıl hastalığı bir kısıtlılık sebebi olarak kabul edilmişti<sup>4</sup>.

Çalışmamızın temel amacı Roma Hukuku’nda temelleri atılmış olan savurganlık sebebi ile kısıtlılık kavramını, bu kavramın nasıl bir uygulama alanı bulduğunu ve söz konusu kurumun Türk Hukuku’na olan yansımalarını ortaya koymaktır. Ancak mehz İsviçre Medeni Kanunu ve Alman Medeni Kanunu’nda yapılan köklü değişiklikler, kısıtlılık sebeplerini değiştirmiş, Roma Hukuku’ndan gelen bu anlayış yerini, genel olarak yetişkinlerin korunması anlayışına bırakmıştır. Her ne kadar hukumuza bu değişikliklerin yakın zamanda yansiyacağına dair bir emare bulunmasa da ihtimal dahilinde bulunmaktadır. Bununla birlikte yürürlükteki hukuk bakımından savurganlık bir kısıtlama sebebi olarak Medeni Kanun’umuzda (TMK m. 406) yer almaktadır ve konu, Roma Hukuku ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

## I. KAVRAM

### A. Genel Olarak

Savurganlık, Roma Hukuku’nda “*prodigentia*”, savurgan kimseler (müsrif) ise “*prodigus*” kavramları ile karşılanmaktadır. *Digesta*

<sup>2</sup> ELPE, M. Nezi, Vasilik ve Kayyımlık Hukuku, Ankara 1967, 21.

<sup>3</sup> ELPE, 21.

<sup>4</sup> GÜNAL/ ÜÇER, 230.

metinlerine göre<sup>5</sup> *prodigus*, “israf illetine müptela olan ve dolayısıyla fiil ehliyetini kaybeden kimse”leri ifade etmektedir (D. 27,10; C. 5, 70)<sup>6</sup>.

Roma Hukuku’ndaki müesseseler içinde savurganlığın ön plana çıktığı kurum fiil ehliyetiydi. Buna göre Roma Hukuku’nda da genel anlamda hakları kullanma ehliyeti<sup>7</sup> olarak ifade edilen, Türk Medeni Kanunu’ndaki karşılığı ile de (TMK m. 9) bir kimsenin kendi fiilleriyle haklar kazanabilmesi ve borç altına girebilmesi kabiliyeti şeklinde tanımlanan fiil ehliyetini etkileyen unsurlardan birinin savurganlık olduğu görülmektedir<sup>8</sup> (TMK m. 406).

XII Levha Kanunu’nda (Tab. V, 7c) “*kendisine kalan mirası israf eden ve dolayısıyla ailesini darlık, yokluk ve yoksulluk tehlikesinde bırakan kimse mallarının serbestçe idaresinden mahrum bırakılırdı*” denilerek, savurganlık sebebi ile bir kimsenin kısıtlanacağı ifade edilmekteydi<sup>9</sup>.

Genel anlamda bir kimsenin savurganlık hali içinde olması doğrudan fiil ehliyetini etkileyen bir durum değildi. Eğer ki müsrif, malvarlığını düşüncesizce harcayarak kendini ve ailesini muhtaç duruma düşürme tehlikesi içine girerse kişinin fiil ehliyeti *praetor* tarafından sınırlandırılmaktaydı. *Praetor*’un israf eğilimini saptamış olması yeterliydi<sup>10</sup>. Bu kısıtlılık kararı ile kişi müsrif sayılıyor ve müsrifin malvarlığı üzerindeki yetkisi kaldırılıyordu<sup>11</sup>. Bu karar üzerine müsrifin en yakın *agnatik*<sup>12</sup> akrabası

<sup>5</sup> **UMUR**, Ziya, Roma Hukuku Lügatı, İstanbul 1975, 168; **UMUR**, Lügat, 168-169.

<sup>6</sup> **MOMMSEN**, Theodor/ **KRUEGER**, Paul/ **WATSON**, Alan, The Digest of Iustinian, Vol. II, Philadelphia 1985, 812 vd.

<sup>7</sup> **TAHİROĞLU**, Bülent/ **ERDOĞMUŞ**, Belgin, Roma Hukuku Dersleri, 17. Bası, İstanbul 2023, 157.

<sup>8</sup> **TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ**, 158; **AKINCI**, 276; **GÜNAL/ ÜÇER**, 219 vd.; **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, Özcan, Roma Hukuku, Yeni Medenî Kanun’a Uyarlanmış 18. Bası, Ankara 2020, 203 vd.; **ÜÇER**, Mehmet, Roma Hukuku’na Giriş, 2. Bası, İstanbul 2020, 228.

<sup>9</sup> **SCHWARZ**, Andreas B., (Çev. Türkan BASMAN), Roma Hukuku Dersleri, İstanbul 1943, 97, 256.

<sup>10</sup> **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, 213.

<sup>11</sup> **AKINCI**, 276; **TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ**, 164.

<sup>12</sup> *Agnatio*, “aynı ev (domus) içinde yaşayan veya müşterek ata hayatta olsaydı yaşayacak olan kimseleri birbirine bağlayan Ius Civile hısımlığıdır. Bu hısımlık bağma göre geçerli bir evlilikten doğan çocuklar, evlat edinilmiş olanlar, manus altına giren kadımlar aynı aile reisinin hakimiyeti altında bulunurlar ve birbirleri arasında agnatik hısımlık olurlar. Agnatio hısımlığı

kayyım (*curator*) olarak atanır, *agnatik* hısmı bulunmaması sebebi ile kayyımı olmayan müsrifler de kısıtlama altına alınarak kendilerine bir kayyım verilmekteydi<sup>13</sup>. Kısıtlılık kararı verilmiş olan müsrif tam ehliyetsiz sayılmamaktaydı. Bu kişilerin durumu 7-14 yaş arasındaki küçüklerin (*impubes*) durumuna benzemektedir<sup>14</sup>. Müsrif, kayyımın izni olmadan artık mallarını kendi başına idare edemez, vasiyette bulunamazdı<sup>15</sup>. Ancak, müsrifler kendileri lehlerine sonuç doğurabilecek bazı hukuki işlemlerini kayyımın iznine ihtiyaç duymadan yapabilirken, haksız fiillerinden doğan sorumlulukları da devam etmekteydi<sup>16</sup>.

*Praetor* tarafın müsrifin kısıtlanarak, malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin kaldırılması haline "*bonis interdicerere*" denilmektedir. Bugün bütün Latin dillerinde "*interdictio*" kavramı kısıtlamak anlamında kullanılmaktadır. Öyle ki, günümüzde mahkemeler vasıtasıyla yapılan modern kısıtlamanın bu "*interdictio*" kavramına dayandığı görülmektedir<sup>17</sup>.

## B. Tarihi Gelişim

Roma Hukuku'nda kuralların yazılı hale getirilmesi geleneğinin başlangıcı olması açısından önem arz eden XII Levha Kanunu'ndan (MÖ 451-450) itibaren savurganlık, fiil ehliyetini sınırlayan sebeplerden biri olarak kabul edilmektedir<sup>18</sup>. Ancak Kanun'un müsriflere atıfta bulunan

---

*aile reisi öldükten sonra da devam ederdi."* Bkz., **UMUR**, Lügat, 22-23. Başka bir ifade ile *agnatio* hısmınlığı kan bağına değil, aynı aileye mensup olma yani, aynı aile babasının otoritesine tâbi olmaları sebebi ile bu çatı altındaki kişiler arasında doğan hısmılık ilişkisiydi. Bkz., **AKINCI**, 255.

<sup>13</sup> **UMUR**, Lügat, 168- 169; **TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ**, 164-165.

<sup>14</sup> **GÜNEŞ CEYLAN**, Seldağ, Roma Hukukunda Kayyımlık (Cura) Müessesine Genel Bir Bakış, AÜHFD, Y. 2004, C. 53, S. 1, 227; **AKINCI**, 276; **TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ**, 165.

<sup>15</sup> **UMUR**, Lügat, 169.

<sup>16</sup> **AKINCI**, 276.

<sup>17</sup> **KOSCHAKER**, Paul/ **AYİTER**, Kudret, Roma Özel Hukukunun Ana Hatları, Ankara 1983, 93.

<sup>18</sup> **TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ**, 164; **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, 213. Savurganlık sebebi ile kısıtlılığın ilk olarak XII Levha Kanunu'nda görüldüğü hakkında bkz., **SCHWARZ**, 97, 256; **LONG**, George, "William Smith, D.C.L., LL.D.: A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, John Murray, London 1875", p. 376, (<https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/secondary/SMIGRA/Law/home.html>, E.T. 16.07.2024).

metninin günümüze ulaşmadığı, bu nedenle akıl hastalarına ilişkin hükümler göz önünde bulundurularak müsriflere ilişkin tahminlere açık bir alan bırakıldığı ifade edilmektedir<sup>19</sup>. Her ne kadar savurganlık sebebi ile kayyımlik XII Levha Kanunu ile düzenleme altına alınmışsa da *Ulpianus*'un D.27,10,1 pr.'daki ifadelerinde bunun aslında geleneklerle uygulamaya girmiş bir müessese olduğu, XII Levha Kanunu ile yeni bir hüküm getirilmediği, sadece örf ve âdet hukuku ile ortaya konmuş bir kuralın yazılı hale getirilmiş olduğu belirtilmektedir<sup>20</sup>.

Klasik devir öncesinde, savurganlık sebebi ile kısıtlılığın ilk uygulamalarında müsrifin sadece kendisine miras kalan malvarlığı (*ab intestato*) üzerindeki savurganlığı sebebi ile tasarruf yetkisinin kısıtlanmasına gidilmekteydi. Bu kişiler *agnatus*'larının kayyımlığı altına giriyordu<sup>21</sup>. Sonraki dönemlerde ise *praetor*'ların müdahalesiyle savurganlık sebebi ile kısıtlanmanın kapsamı genişletilerek müsrifin sadece miras ile kalan malları değil, her ne suretle kazanılmış olursa olsun ailenin mallarını israf eden bir kişinin *prodigus* sayılarak, kısıtlanması cihetine gidildi<sup>22</sup>. Bu

<sup>19</sup> **DECLAREUIL**, Joseph, (Translated by E.A. Parker), Rome The Law- Giver, The History of Civilization, London 1927, 147.

<sup>20</sup> D.27,10,1 *ULPIANUS libro primo ad Sabinum*. "*Lege duodecim tabularum prodigi interdictur bonorum suorum administratio, quod moribus quidem ab initio introductum est. ...*". (On İki Levha Kanunu'na göre müsrifin mal varlığını yönetmesi yasaklanmıştır, bu aslında gelenek gereği baştan itibaren getirilmiştir. ...). Bkz., **MOMMSEN/ KRUEGER/ WATSON**, 812; **BERNARD**, Fernand, (Translated by Charles P. Sherman D.C.L.), The First Year of Roman Law, New Jersey 2009, 126/§3, 404.; Aynı yönde bkz., **TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ**, 169.

<sup>21</sup> **UMUR**, Lügat, 169; **KOSCHAKER/ AYİTER**, 93; **DI MARZO**, Salvatore, (Çev. Ziya Umur), Roma Hukuku, İstanbul 1954; 200; **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, 213; **VILLEY**, Michel, (Çev. Bülent Tahiroğlu), Roma Hukuku Güncelliği, 7. Basısından (1979), İstanbul 2017, 87.

<sup>22</sup> **AKINCI**, 276; **UMUR**, Lügat, 169; **KOSCHAKER/ AYİTER**, 93; **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, 213. D.27,10,1 *ULPIANUS libro primo ad Sabinum*. "*Lege duodecim tabularum prodigi interdictur bonorum suorum administratio, quod moribus quidem ab initio introductum est. Sed solent hodie praetores uel praesides, si talem hominem inuenerint, qui neque tempus neque finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando et dissipando profudit, curatorem e idare exemplo furiosi: et tamdiu erunt ambo in curatione, quamdiu uel furiosus sanitatem uel ille sanos mores receperit: quod si euenerit, ipso iure desinunt esse in potestate curatorum*". (On İki Levha Kanunu'na göre müsrifin mal varlığını yönetmesi yasaklanmıştır, bu aslında gelenek gereği baştan itibaren getirilmiştir. Ancak bugün, genellikle *praetorlar* ve idareciler, harcamalarına ne bir zaman sınırı ne de bir harcama sınırı koyan, ancak mallarını savurganlık ve israfla çarçur eden kişilerle karşılaşırlarsa,

müdahalenin başlıca amacı müsrifin malvarlığının zarara uğramamasını sağlamaktır<sup>23</sup>.

Savurganlık sebebi ile kısıtlılık, Roma Hukuku'nda aile kavramı ile doğrudan ilgiliydi. Roma Hukuku'nda aile kavramının oldukça geniş olduğu görülmektedir. Aile kavramına ilişkin değişik tanımlar yapılmış olmakla birlikte en geniş anlamda aile, “bir kimsenin sağlığında sahip olduğu ve ölümünden sonra geride kalan tüm kişi ve malvarlığı unsurlarını” ifade etmekteydi<sup>24</sup>. Görüldüğü üzere o dönemde aile kavramı sadece kişileri değil, aynı zamanda ailenin malvarlığını da kapsamaktaydı<sup>25</sup>. Ailenin lideri olan aile babasının (*pater familias*) tüm aile fertleri ve ailenin malvarlığı üzerinde *patria potestas*'tan kaynaklanan mutlak bir hakkı ve oldukça geniş yetkileri vardı. Aile evlatlarının malvarlığı da olmadığı için geniş anlamda ailenin tüm malvarlığı idare etme yetkisi aile babasına aitti<sup>26</sup>. Aslında bir nevi, aile babasının malvarlığı tüm ailenin malvarlığıydı. Aile evlatlarının hak ehliyetleri olmadığı için bir malvarlığı edinseler dahi bu aile babasının malvarlığına dahil oluyordu<sup>27</sup>. Aile babasının malvarlığı üzerinde de tek yetkili olması onu malvarlığı üzerinde yapacağı tasarruflarla ailenin geleceğini de yakından ilgilendirmekteydi. Aile babasının aile ve ailenin malvarlığı üzerindeki *patria potestas*'tan kaynaklanan son derece geniş yetkilerini kullanırken onu denetleyip, ona karışacak bir makam olmaması<sup>28</sup> ailenin geleceği açısından da ciddi bir tehdit

---

bir akıl hastasına benzer şekilde onlar için bir vasi atamaktadırlar ve her ikisi de ya akıl hastası iyileşene ya da o kişi sağlıklı bir yaşam tarzına dönene kadar vasi yönetiminde kalacaklardır: Eğer bu gerçekleşirse, kendiliğinden vasilerin yetkisi sona erer). Bkz., MOMMSEN/ KRUEGER/ WATSON, 404.

<sup>23</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 222.

<sup>24</sup> TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 170; KAYAK, Sevgi, Roma Hukukunda Aile Kurumu, Hacettepe HFD, Y. 2018, C. 8, S. 2, 251-252; GÖNENÇ, Fulya İlçin, Roma Hukukunda Kadın, İstanbul 2010, 34.

<sup>25</sup> AKINCI, 254- 255.

<sup>26</sup> TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 172; AKINCI, 255- 256; KOSCHAKER/ AYİTER, 327. *Patria potestas*'ın Roma Hukuku'na ait özel bir mutlak hak olduğu yönünde bkz., KAYAK, 290.

<sup>27</sup> AKINCI, 254 vd.. Bu durumun “*Unitas Personae*”nin zorunlu bir sonucu olduğu hakkında bkz., GÜNEŞ CEYLAN, Seldağ, Roma Hukukundan Günümüze Velayet- Velayet Hukuku, Ankara 2004, 41; VILLEY, 74.

<sup>28</sup> AKINCI, 256.

oluşturmaktaydı. Aile babası tarafından malvarlığı üzerinde sorumsuzca yapılan tasarruflar ailenin malvarlığının tükenmesi tehlikesi ile aileyi karşı karşıya koyabiliyordu. Bu durumda ailenin sefaletе düşme ihtimali de gündeme gelirdi. Bu sebeple klasik öncesi hukuk dönemdeki aile babasının hesapsız ve hiçbir sorumluluk yüklenemeyecek olan fiilleri Cumhuriyet döneminin sonlarına doğru *magistra*'ların hukuki müdahaleleri ile sınırlandırılmıştı. Bu müdahaleler aile babasının yetkilerini kötüye kullanmasını engelleyecek tedbirlerdi. Böylece Roma toplumunun kapalı aile yapısına müdahale edilmeye başlanmıştı<sup>29</sup>. Bu bilgilerin takvimsel izdüşümlerine bakıldığı takdirde savurganlık sebebi ile kısıtlılık uygulamalarının da söz konusu müdahaleler kapsamında alınan tedbirlerden olduğu düşünülebilir. Aynı şekilde malvarlığı hangi surette kazanılmış olursa olsun malvarlığını israf eden kimsenin kısıtlanacağı kuralının benimsenmesi de *praetor*'ların Roma'da ailenin korunması amacı ile yaptıkları müdahalelerden biridir.

Sonuç itibarıyla aile kavramının toplumsal anlamı göz önünde bulundurulduğunda Roma Hukuku'nda müsrifin kısıtlanmasının altında yatan düşüncenin "toplumsal yarar" olduğu görülmekteydi<sup>30</sup>.

## II. ŞARTLARI

Günümüze intikal eden metinlerde Roma Hukuku'nda savurganlık sebebi ile kısıtlılık açısından aranan şartlara doğrudan yer verilmemiştir. Ancak yapılan tanımlardan ve *Digesta*'da uygulamaya ilişkin aktarılan metinlerden söz konusu müesseseye ilişkin birtakım şartlara ulaşmak mümkündür. Bu şartlar şöyle sıralanabilir: Kısıtlamaya konu malvarlığının mesnetsiz ve faydasız harcanmış olması, devamlılık, alışkanlık haline gelme, müsrifin ve ailesinin yoksulluğa düşme tehlikesi ve *praetor*'un kısıtlama kararıdır.

<sup>29</sup> AKINCI, 256. Bu gelişmeleri takiben İmparatorluk döneminde *Constantinus*, ananın *bona materna* (ana malları) kapsamında vasiyetname ile veya kanuni miras olarak bıraktığı malların, baba hakimiyeti altında olmasına rağmen satılmasının yasaklanması suretiyle daha büyük bir ıslahatın temelini attığı görülmektedir. Daha sonra da bu kapsam genişletilmiştir. Bkz., DI MARZO, 152.

<sup>30</sup> KARADENİZ ÇELEBİCAN, 213.



### A. Kısıtlamaya Konu Malvarlığının Mesnetsiz ve Faydasız Harcanmış Olması

Bir malvarlığının bir kişi tarafından harcanabilmesinin Roma Hukuku açısından ön koşulu, hak ve fiil ehliyetine sahip olmasıydı. Zira bir kişinin malvarlığına sahip olabilmesi hak ehliyetini, malvarlığı üzerinde tasarruf edebilmesi ise fiil ehliyetini gerektirmekteydi. Bu kapsamda Roma'daki aile ve toplum hayatı düşünülduğünde öncelikle bir aile babasının savurganlık sebebi ile kısıtlılığında bahsedilebilirdi. Öte yandan, Roma Hukuku'nda cinsiyet hem hak ehliyetini hem de fiil ehliyetini sınırlandıran bir husustur. Bu kapsamda evli olmayan her yaştaki kadın aile babası egemenliği altındaydı. *Sui iuris* olsalar dahi malvarlığı üzerindeki önemli işleri tek başına yapma hakları olmadığı gibi söz konusu hukuki işlemleri yapabilmesi için kendilerine vasi (*tutor*) tayin edilmekteydi<sup>31</sup>. Söz konusu yaklaşımın altında, kadınların malvarlıklarının korunması düşüncesi yatmaktaydı. Zira ailenin mallarının korunması, bu malların aile dışına çıkmasının önlenmesi için kadınların vasi nezaretinde olması gerektiği düşünülüyordu<sup>32</sup>. Ancak, kanun veya vasiyetname ile bir kadının vasisinin belirlenmemiş olması da mümkündür. Bu durumda kadının bizzat yapacağı başvuru ile *magistra* tarafından kendisine vasi tayin edilirdi<sup>33</sup>. Kadının bir küçüğe nispeten oldukça geniş hukuki yetkilerinin bulunması ve genel anlamda kendisine atanacak vasinin yetkilerinin sınırlı olması nedeniyle hakkında kısıtlama kararı verilmesi de mümkündür. Zira, vasinin iznine ihtiyaç duyulan işlemler *legis actio* yoluyla dava açılması, borç altına girme, bir *res mancipi* malın devri ve şekle tabi işlemler köle azat edilmesi<sup>34</sup>. Bu durumda genel anlamda henüz kendine vasi atanmamış veya vasisi olmakla beraber vasinin iznini gerektirmeyen harcamalarla lüks yaşam süren bir kadının malvarlığının akıbetini tehlikeye düşürmesi söz konusu olduğu takdirde kısıtlanması gerektiği kabul

<sup>31</sup> KARADENİZ ÇELEBİCAN, 176; AKINCI, 264, 276-277; TAHIROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 164.

<sup>32</sup> GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 68 vd..

<sup>33</sup> Kadının vasisi bir çocuğa atanan vasiye göre çok sınırlı yetkilere sahipti. Kadın çoğunlukta kendi işlerini bizzat yürütürdü. Fakat, bazı *Ius Civile*'ye göre şekil şartının olduğu işlemleri tek başına yapamamakta, bu işlemleri yapabilmesi için ise vasisinin "*auctoritas interpositio*" vermesi gerekirdi. GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 69-70.

<sup>34</sup> GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 70.

edilmişti. Bir yaklaşıma<sup>35</sup> göre Roma Hukuku'nda bu uygulama çok eski değildir. Zira, en erken sadece resmi yetkiye sahip *tutor*'ların olduğu dönemden kalmaz, çünkü kadınlar yaşam boyu gerçek bir *tutela* (vesayet) altındaydı. *Digesta*'da *Paulus*, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “*Lüks hayat yaşayan bir kadının elinden mallarının idaresi alınabilecekti*” (D.27,10,15 pr.)<sup>36</sup>.

Roma Hukuku'nun ilk dönemlerinde savurganlık sebebi ile kısıtlılığın ata malı (*bona paterna avitaque*) olarak kabul edilen, bir kimseye mirasla intikal etmiş mallar için söz konusu olduğunu ifade etmiştik. Bu kapsamda Roma'da aile malvarlığına atfedilen önem, bu düzenlemeyi haklı göstermekteydi. *Gaius'un Institutiones'ine* ait bazı parçaların 1933 yılında Mısır'da bulunması ile ulaşılan bilgilere göre aile babasının ölmesi halinde aile malvarlığının korunması felsefesi ön planda tutulmaktaydı. Ata malının mirasçılar arasında bölünmeden muhafaza edilesi ve aynı şekilde tek elden yönetilmesi esas önem arz etmekteydi. Hatta, metinlerden anlaşıldığı üzere eski devirlerde aile malvarlığının bölünmeden korunması hukuki bir zorunluluk olarak da kabul edilmekteydi<sup>37</sup>.

Tarihi süreç içerisinde savurganlık sebebi ile kısıtlılığın malvarlığı açısından kapsamının genişletilerek bir kimsenin, herhangi bir şekilde edindiği mallarını israf etmesi sebebi ile kısıtlanabileceği yönündeki gelişmenin önemli olduğu kanaatindeyiz. Zira, burada dar anlamda sadece ata malının korunmasından ziyade daha çok Roma ailesinde ailenin malvarlığının ve malvarlığını yönetme hakkının kime ait olduğu göz önünde bulundurulduğunda *pater familias*'ın Roma Hukuku'nda aile yapısı içindeki rolü ve aile evlatları ile ailenin malvarlığı üzerinde sahip olduğu

<sup>35</sup> BUCKLAND, W. Warwick, The Main Institutions of roman Private Law, Cambridge 1965, 189.

<sup>36</sup> D.27,10,15 pr. *Paulus libro tertio sententiarum*. “*Et mulieri, quae luxuriose uiuit, bonis interdici potest...*” (D.27,10,15 pr. *Paulus*'un görüşleri, kitap 3. Savurgan bir şekilde yaşayan kadınların da mallarının idaresi yasaklanabilir...). Bkz., MOMMSEN/ KRUEGER/ WATSON, 813. TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 164, dn. 81. Aynı şekilde *Paulus*, “mallarının idaresi yasaklanmış kişinin iradesinin geçersiz (nulla) olduğunu” söylemektedir (D.50, 17, 40).

<sup>37</sup> GÖNENÇ, 39; KARADENİZ ÇELEBİCAN, 213; TAHİROĞLU, Bülent, Roma Borçlar Hukuku, İstanbul 2014, 239; RADO, Türkan, Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, İstanbul 2014, 111.

yetkiler önem arz etmektedir. Öyle ki, XII Levha Kanunu'ndan beri bilinen, aileye ilişkin yapılan en eski tanım yine malvarlığını işaret etmekteydi. Nitekim, aile tanımlanırken "ölenin geride bıraktığı malvarlığı anlamındaki tereke" de bu kavrama dahil edilmekteydi<sup>38</sup>. Söz konusu tanıma göre terekenin hak ehliyetine sahip *sui iuris* bir kişinin hem kendisine mirasla intikal eden malları hem de tereke dışında sağlığı boyunca elde ettiği, malvarlığına dahil olan tüm unsurları içerdiği anlaşılmaktadır. Ancak burada ilk dönemlerde şöyle bir ayırım yapıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır: Bir aile babası sadece mirasla intikal eden malvarlığını israf edemezdi. Onun dışında, yaşadığı süre zarfında kendi malvarlığı olarak edindiği mallar, kazanımlar üzerinde istediği tasarrufta (israf mahiyetinde dahi olsa) bulunabilirdi. Halbuki, Roma Hukuku'nda mirasın neden korunmak istendiği, mirasla aslında kapsam olarak korunmak istenenin ne olduğu düşünüldüğünde sadece nesilden nesile aktarılan bir malvarlığının bu kapsamda olması eksik bir bakış açısını ortaya koymaktaydı. Zira, her ne kadar aile mirası olarak intikal eden tereke hem aile babasının ölümünden sonra kendi ailesinin geleceğini hem de ailenin toplum içindeki itibarını temin ve temsil ediyorsa da aile babasının hayatta iken kendi çabaları ile elde ettiği kazanımlar da bir sonraki nesle aktarılacak mirasın kapsamını belirlemektedir.

Diğer yandan, Roma Hukuku'ndaki aile yapısı düşünüldüğünde aile babasının malvarlığı sadece kendi kazanımlarından oluşmamaktaydı. Bu kapsama aile evlatlarının aile babasının *patria potestası* altında kaldıkları sürece edindikleri tüm malvarlığı da dahildi. Aile babası, ailede tüm malvarlığının tek sahibiydi. Bu sebeple aile evlatlarının malvarlığı bulunmuyordu. Yetişkin aile evlatları dahi olsa onlara ait malvarlığından söz edilemeyeceği için ailenin malı *pater familias'*ın malı sayılmaktaydı. İktisap ettikleri şeyler doğrudan doğruya aile babasına aitti<sup>39</sup>. Nitekim, aile

<sup>38</sup> Bkz., D. 50. 16. 195: "*Familiae apellatio qualiter accipiatur, videamus. Et quidem varie accepta est. nam et in res et in personas deducitur. In res, utputa in lege duodecim tabularum his verbis, adgnatus proximus familiam habeto. ...*" (Familia kavramı ne şekilde kabul edilir, görelim, gerçekten de değişik anlamlara sahiptir. Kişi varlığı ve malvarlığı üzerinde olmasına göre ayrılır. Malvarlığı üzerinde, On İki Levha Yasalarının sözüne göre, aileye sahip olmaya en yakın olan agnat'tır....).

<sup>39</sup> AKINCI, 254; KOSCHAKER/ AYİTER, 86-87; UMUR, Ziya, Roma Hukuku Ders Notları, İstanbul 1987, 174; GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 34, 36 vd.. Aile malvarlığının

babasının terekesinin kapsamında sadece kendisine mirasla intikal eden mallar değil, bunun dışında kendi kazanımlarıyla edinilen mallar ve aile evlatları vesilesiyle edinilen (aile evlatlarının hak ehliyeti olsaydı kendi malvarlıkları kapsamına dahil edilecek olan) mallar da bulunmaktaydı.

Aile evlatlarının kendi malvarlıkları olmadığı, aile babasının ölümünden sonra aile, erkek evlat sayısınca yeni ailelere bölüneceği<sup>40</sup> için bu aile evlatlarına kalan miras kapsamındaki tereke de ailelerin geleceğini temsil etmekteydi<sup>41</sup>. Başka bir ifade ile Roma Miras Hukuku'na göre belirli şartlar altında kanunen veya vasiyetname gereği aile babasının ölümüyle mirasbırakanın aile içindeki durumu her ne ise onun yerine geçen kişi (mirasçı) de aynı durumu kazanırdı. Bunun doğal bir sonucu olarak malvarlığının da sahibi olurdu<sup>42</sup>. Dolayısıyla, bir aile babasının malvarlığı ölümünden sonra mirasçılara intikal edecek tereke kapsamında ailesinin de geleceğini idame ettirecekleri malvarlığını oluştururdu<sup>43</sup>.

Sonuç olarak, bir aile babasına mirasla intikal eden malvarlığı tüm aile evlatlarının, daha geniş ifade ile tüm ailenin geleceğini temsil ediyordu. Aile babasının malvarlığını israf etmesi demek ailenin tamamının gelecekte sefalet ve düşkünlük içinde bir yaşamaları tehlikesiyle karşı karşıya kalması demektir. Bu sebeple miras kapsamında aile babasının

---

kolektif olarak aile fertlerine ait olduğu, aile babası olan kişinin bu malvarlığı üzerinde sadece bir "yönetim ve temsil yetkisi" sahibi olduğu, bunun bir mülkiyet hakkı gibi nitelendirilmemesi gerektiği hakkında bkz., **KAYAK**, 271.

<sup>40</sup> **AKINCI**, 257; **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, 166. Aile babası öldüğü zaman, ailedeki en büyük erkek evladın ya da vasiyetname yoluyla tayin edilen kişinin, ölen aile babasının halefi olarak onun yerine geçeceği ve halef olması sebebi ile tüm özel hukuk ilişkilerini de devralacağına dair bkz., **KAYAK**, 270. Yaşı ne olursa olsun *sui iuris* olan her erkeğin bu sıfatı kazanacağı hakkında bkz., **GÖNENÇ**, 35.

<sup>41</sup> Roma'da aile babası öldüğü zaman "*heredes domestici* (aile içi mirasçılar)" kapsamında "*heredes sui*" adını alan mirasçılar zorunlu mirasçılardı ve mirasbırakanın egemenliği altındayken onun ölümü ile *sui iuris* olan kişilerdi. Kural olarak, bu kişiler ölen aile babasının kızı ve erkek çocukları ile erkek evlatları olan kız ve erkek torunlardı (kendi babalarının babaları sağ iken egemenlik altından çıkmış olması kaydı ile torunlar mirasçı olabilirdi). Bkz., **GÜNAL**, Nadi, Roma Miras Hukuku'na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras, **AÜHFD**, Y. 1995, C. 44, S. 1, 428. Ayrıca bkz., **DİNÇER ARAZ**, Nilgün, Roma Hukukunda Mirasçılık Vasfının Şartları, İstanbul Hukuk Mecmuası, Y. 2022, C. 80, S.4, 1233 vd.

<sup>42</sup> **DİNÇER ARAZ**, 1226.

<sup>43</sup> **KARADENİZ ÇELEBİCAN**, 213.

malvarlığı ile sorumluluğu aslında aynı zamanda aileye karşı şimdi ve sonrası için geleceklerini güvence altında tutması ile eşdeğer bir anlam taşıyordu.

### B. Devamlılık, Alışkanlık Haline Gelme

XII Levha Kanunu'ndan yahut *Digesta* metinlerinde savurganlık sebebi ile kısıtlılığa ilişkin açıklamalara bakıldığı takdirde bir kimsenin kendisini ve ailesini muhtaç duruma düşürecek şekilde harcamalar yapması, malvarlığını tüketmesi, lüks yaşam içinde olması gerekmektedir. Günümüze intikal eden kaynaklarda açıkça ifade edilmemiş olsa da Roma metinlerinde müessesenin ele alınışından ve söz konusu müessesenin modern hukuklardaki paralellik gösteren düzenlemelerine getirilen yorumlardan<sup>44</sup> anlaşılacağı üzere kanaatimizce, Roma Hukuku'nda da savurganlık teşkil eden fiiller günümüzde yorumlandığı gibi bir seferlik harcamalar değildi. Malvarlığını düşüncesizce harcamalar yaparak kendini ve ailesini muhtaç duruma düşürecek olanlar için böyle bir kısıtlama getirildiği düşünüldüğünde müsrif açısından bunun bir hayat tarzı olduğu yahut bu kısıtlamayı gerektirecek sıklıkta bu harcamaların tekrarlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, kadınların kısıtlanmasına ilişkin düzenlemeyi ele alan *Paulus*, D.27, 10, 15 pr.'da lüks bir hayat yaşayan kadının mallarının idaresinin elinden alınabileceğini ifade etmekte<sup>45</sup>, bu durumda Roma Hukuku'nda uygulamada savurganlığı bir hayat tarzı olarak benimseyen kimseler açısından kısıtlama sebebi olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Metinlerden anlaşıldığı üzere Roma Hukuku'nda bir kimsenin savurganlık olarak kabul edilebilecek olan tutarsız ve aşırıya kaçan davranışları, alışkanlıkları bir devamlılık arz etmeliydi. Öyle ki, sadece bir kez veya birkaç kez yapılacak olan fuzuli, gayesiz ve faydasız, aşırıya kaçan harcamalar kısıtlanma sebebi olarak görülmemiştir. Bunun bir yaşam tarzı haline gelmesi ve bu devamlılık içinde ailenin geleceğini tehlikeye düşürecek, onları düşkün bir yaşam sürmeye mahkûm edecek dereceye ulaşması önemliydi.

<sup>44</sup> Bu konu ile ilgili değerlendirmelerimiz için bkz., § IV, B, 4.

<sup>45</sup> Bu konu ile ilgili değerlendirmelerimiz için bkz., § II, A.

### C. Müsrifin ve Ailesinin Yoksulluğa Düşme Tehlikesi

Bir müsrifin tek başına tutarsız ve lüks harcama yapması fiil ehliyetinin sınırlandırılarak, kısıtlanması için yeterli değildi. Zira, düşünce-sizce yapılan her harcama daima bir kimsenin ve ailesinin geleceğini tehdit edecek nitelikte olmayabilmektedir. Faydasız ve amaçsız harcamalar devamlı surette olmalı ve bu devamlılık öyle bir noktaya gelmeliydi ki önüne geçilmemesi halinde müsrifin hem kendisinin hem ailesinin malvarlığının tükenmesi sebebi ile düşkün bir hale gelmeleri tehlikesi ile karşı karşıya kalınmalıydı<sup>46</sup>.

Roma Hukuku'nda ailenin toplumsal yapı içerisindeki önemi düşünülüğünde müsrifin kısıtlanması ile ailenin malvarlığının korunarak kişi hem kendisine karşı koruma altına alınmak istenmiş hem de aile fertlerinin müsrifin kötü yaşam sürmesi sebebi ile zarar görmesi engellenmek istenmişti<sup>47</sup>.

### D. Praetor'un Kısıtlama Kararı

Savurganlık sebebi ile kısıtlılık Roma Hukuku'nda *praetor*'ların ailenin menfaatleri göz önünde bulundurularak, aile babasının *patria potestas*'tan kaynaklanan geniş yetkilerine yapılan müdahalelerden biriydi. Zira, bir kimsenin savurgan olduğu gerekçesi ile fiil ehliyeti kendiliğinden sınırlandırılmamaktaydı. *Magistra*'ya yapılacak bir başvuru neticesinde verilecek olan kısıtlama kararı ile en yakın *agnatik* hısımın kayyım (*curator*) olarak atanması söz konusu olmaktadır<sup>48</sup>.

*Ulpianus*, D.27, 10, 1 pr.'de XII Levha Kanunu hükümleri gereğince mallarının yönetimi elinden alınmış kimselere kayyım verileceğini ifade etmiştir. Bu durumda Roma Hukuku'nda da bir kimseye kayyım tayin edilmeden önce mallarını yönetemeyeceğine ilişkin bir kısıtlama kararı (*decretum*) verilmeliydi<sup>49</sup>. Bunun sebebi ise bir kimsenin savurganlık sebebi ile mallarını telef ve heba ettiğine ilişkin bir kriter bulmak kolay olmadığı için *magistra*'nın bu hususta bir karar vermesi gerekmekteydi<sup>50</sup>.

<sup>46</sup> TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 164.

<sup>47</sup> ÜÇER, 228.

<sup>48</sup> AKINCI, 276; TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 164; LONG, p. 376; VILLEY, 87, dn.20.

<sup>49</sup> UMUR, Ziya, Roma Hukuku, İstanbul 1974, 476; DECLAREUIL, 147.

<sup>50</sup> UMUR, 1974, 476.

*Praetor*, öncelikle müsrifle ilgili bir soruşturma yapardı. Müsrifin ailesi, *pater familias*'ın ihtiyatsızlıklarını denetlemek için orada bulunurdu. Soruşturmanın tamamlanması akabinde *praetor* resmi bir merasimle müsrifin fiil ehliyetini kısıtlardı<sup>51</sup>.

*Magistra* şu şekilde karar verirdi<sup>52</sup>: “*quando, bona paterna avitaque tua nequitia disperdis, liberosque tuos ad egestatem perducis ob eam rem tibi acre commercioque interdico*” (Ne zaman, baba mirasını ve ata malını kötüye kullanarak yok ediyorsun, çocuklarını yoksulluğa sürüklüyorsun; bu nedenle sana ticaret ve iş yapma yasağı getiriyorum.).

### III. HÜKÜM VE SONUÇLARI

Öncelikle *praetor* tarafından kısıtlılık kararı verilmesi ile birlikte müsrifin fiil ehliyeti kısıtlanmaktaydı. Bu durum müsrifi tam ehliyetsiz yapmamaktaydı. Müsrifin hukuki durumu baliğ olmayan *impubes*'lerin yani, 7-14 yaş arasındaki küçüklerin (*impuberes infantia maiores*) durumuna benziyordu<sup>53</sup>. Bu sebeple kendilerine bir temsilci atanması gerekmekteydi. Roma Hukuku'nda kısıtlılara atanan bu temsilcilere kayyım (*curator*) denilmekteydi<sup>54</sup>.

Kayyım olarak atanacak kişinin ergin, hak ve fiil ehliyetine sahip bir kişi olması gerekirdi. Bu kapsamda Roma Hukuku'nda cinsiyet, sosyal statü, hürriyet durumu vasilik görevine atanacak kişi için öncelikle aranılan şartlardı<sup>55</sup>.

Aynı *impubes*'lerde olduğu gibi müsriflerin de tüm malvarlığı üzerindeki yönetim yetkisi yasaklandığı için hayatlarını idame ettirip, işlerini

<sup>51</sup> VILLEY, 87.

<sup>52</sup> BERNARD, 126/ §3, 404; LONG, p. 376.

<sup>53</sup> AKINCI, 276; UMUR, 202; KARADENİZ ÇELEBİCAN, 213; SCHWARZ, 256-257.

<sup>54</sup> Roma Hukuku'nda vasi (*tutela*) ve kayyımlık (*curator*) müesseseleri *Iustinianus* Dönemine kadar kesin sınırlarla ayrılırken *Iustinianus* hukukunda iki kurum arasındaki keskin ayırım sona erdi ve hemen hemen aralarında hiçbir fark kalmadı (bkz., UMUR, Lügat, 52). Roma Hukuku'nda vasi, *sui iuris* olan ancak ergin olmayan (14 yaşını doldurmamış) erkek çocuklar ile *sui iuris* kadınlara vasi atanırdı. Vasinin görevi erkek çocukların baliğ olması ile sona ererdi. Çocuk, 25 yaşına ulaşana kadar da kendilerine kayyım tayin edilirdi. Bkz., TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 166 vd.; KARADENİZ ÇELEBİCAN, 216 vd.

<sup>55</sup> İNCEEL, Murat, Roma ve Türk Hukukunda Vesayet, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜSBE, Ankara 2009, 103-104.

yürütülebilmeleri açısından mallarını idare edebilmeleri için *magistra* tarafından kendilerine kayyım tayin edilirdi. Bu kayyım “*curator prodigi (cura prodigi)*” adı verilirdi<sup>56</sup>. Zira, müsrif kısıtlılık kararının akabinde sadece mameleklerini olumlu yönde etkileyecek, kazandırıcı işlemleri kendi başlarına geçerli bir şekilde yapabilirlerdi. Bunun dışında kendilerini borç altına sokacak hukuki işlemleri (taahhüt ve tasarruf işlemlerini) ise ancak kayyımlarının iştiraki ile yapabilirlerdi. Kayyımın izin vermediği bu tarz hukuki işlemler geçerli sayılmıyordu<sup>57</sup>. Kayyımın icazeti, rızası (*consensus*) günümüzdeki icazet, kabul kavramına karşılık gelmektedir. Öyle ki, kayyım müsrifin bir hukuki işlem yapmasına önceden izin verebileceği gibi muamele yapıldıktan sonra icazet vererek de hukuki işlemi geçerli sayabilirdi<sup>58</sup>.

Klasik Hukuk metinlerine göre savurganlık sebebinin kapsamının mirasla intikal eden mallarla sınırlı olduğu süreçte *praetor*’lar mirasla intikal eden mallarını telef eden müsrife, kayyım olarak *agnatik* hısımlardan birini kayyım olarak atarlardı; ancak mirası vasiyetname yolu ile elde etmiş bir müsrif söz konusu ise onun kayyımı olamazdı. Fakat, savurganlık sebebi ile kısıtlılığın mahiyetinde yapılan değişiklik gibi bu hususta da düzenlemeye gidildi ve vasiyetle mirasçı olan kimselerle *agnatik* hısımlı bulunmayanlara da kayyım atanacağı kuralı getirildi<sup>59</sup>. *Agnatik* hısımlı bulunmayan müsriflere atanacak olan kayyımı ise *praetor*’lar belirlerdi<sup>60</sup>. Bu noktada bir aile babasının müsrif oğlu için vasiyetname ile kayyım tayin edebileceği, böyle bir durumda *praetor*’un vasiyetçi aile babasının bu iradesine ve isteklerine saygı göstererek aynı kayyımı ataması gerektiği ifade edilmekteydi<sup>61</sup>. Bir *consul*, *praetor* veya eyalet valisi (*praeses*)

<sup>56</sup> KARADENİZ ÇELEBİCAN, 213; AKINCI, 276.

<sup>57</sup> KARADENİZ ÇELEBİCAN, 214; AKINCI, 276; UMUR, 202.

<sup>58</sup> UMUR, 202; TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 165.

<sup>59</sup> UMUR, 1974, 476.

<sup>60</sup> BERNARD, 126/ §3, 405. D. 27. 10. 13., *Gaius (Edictum provinciale, lib. 3) "Saepe ad alium e lege duodecim tabularum curatio furiosi aut prodigi pertinet, elii praetor administrationem dat, sciliet cum ille legitimus inhabilis ad eam rem videatur."* (Genellikle akıl hastasının ya da müsrifin gözetimi, XII Levha Kanunlarına göre, bir başkasına verilir, ancak seçilen *agnatik* hısımlı görev için yeterli olmaması hallerinde, *praetor* idareyi başka bir kişiye verebilir.). Bkz., MOMMSEN/ KRUEGER/ WATSON, 813.

<sup>61</sup> *Tryphoninus libro tertio decimo disputationum. "Si furiosi puberi quamquam maiori annorum uiginti quinque curatorem pater testamento dederit eum praetor dare debet secutus*



tarafından atanan *curator*'lar bu görev için uygun kişi olarak seçilirler bu nedenle de genel olarak görevlerini düzgün yapacaklarına dair bir güvence vermeleri gerekmezdi<sup>62</sup>. Zira, kanun gereği atanacak olan kayyımların bu göreve atandıkları zaman müsrifin mallarının korunması için belirli bir teminat (*cautio*) göstermeleri gerekmektedir<sup>63</sup>. Müsrifler için tayin edilen kayyımlar görevlerini layıkıyla yerine getirmezlerse ya da kanun gereği atanacak bir kayyım bulunmazsa *praetor*'un kayyımı belirleyebilmesine ilişkin bu uygulama tüm durumlarda yasal *curator*'ların yerine fahri *curator*'ların ikame edilmesini sağladı<sup>64</sup>. *Praetor* tarafından kayyım olarak belirli kişilerin atanması göz önünde bulundurulduğunda Roma Hukuku'nda kayyımlığın bir kamu hizmeti olduğu söylenebilirdi<sup>65</sup>. Bu sebeple kayyım kendisine verilen görevi kusuru sebebi ile layıkıyla yerine getirmezse ortaya çıkan zararlardan sorumlu tutulurdu<sup>66</sup>.

---

*patris uoluntatem: manet enim ea datio curatoris apud praetorem, ut rescripto diui Marci continetur. His consequens est, ut et si prodigi curatorum dederit pater. Uoluntatem eius sequi debeat praetor eumque dare curatorem...*" (Bir baba, akıl hastası olan oğlu için vasiyeti üzerine bir kayyım tayin ederse, yirmi beş yaşını geçmiş olsa bile, *praetor*, babasının istekleri doğrultusunda onu onaylamalıdır; çünkü bu nitelikte bir kayyım tayin etme yetkisi, İlahi Marcus'un bir fermanında belirtildiği gibi *praetor*'a aittir. (1) Bunun sonucu, bir babanın savurgan oğlu için bir kayyım tayin ettiği durumda, *praetor*'un onun isteklerine saygı göstermesi ve aynı kayyımı ataması gerektiğidir....). Bkz., MOMMSEN/ KRUEGER/ WATSON, 813- 814.

<sup>62</sup> LONG, p. 375. D. 27. 10. 7. 2., *Iulianus (Digestorum, lib. 21)* "Cum dementis curatorem, quia satis non dederat et res male administraret, proconsul removerit a bonis alimque loco eius substituerit curatorem, ed hic posterior, cum nec ipse satisdeditset..." (Proconsul, akıl hastası olan bir kişinin kayyımını, gerekli teminatı vermemesi ve malı kötü bir şekilde yönetmesi nedeniyle, kayyımı görevinden alarak yerine yeni kayyım atardı.). Bkz., (<https://www.thelatinlibrary.com/justinian/digest27.shtml>, E.T. 18.09.2024); GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 108.

<sup>63</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 228; GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 106 vd.. Ayrıca bkz., D. 27. 10. 7. 2., *Iulianus (Digestorum, lib. 21)*. Bu teminat kısıtlının mallarının korunması ve kayyım tarafından iyi idare edilmesine ilişkin, kısıtlının malvarlığı ile orantılı olarak, ayrı veya nakdi bir teminatı. Bkz., İNCEEL, 65 vd.

<sup>64</sup> DECLAREUIL, 148.

<sup>65</sup> *Iust. Ins. 1. 25 pr.* " ... cura possunt excusari exemplo ceterorum munerum: nam et tutelam et curam placuit publicum munus esse." (...diğer kamu hizmetlerinde olduğu gibi, kayyımlık bir kamu hizmetidir.). UMUR, Ziya, *Iustinianus Institutiones*, İstanbul 1968, 66.

<sup>66</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 229.

*Praetor*'un vasi tayin ettiği hallerde *Lex Attila*'dan sonra sadece *praetor*'un ataması yeterli görülmemiş, aynı zamanda bu görevlendirmenin halk meclisi tarafından da onaylanması gerektiği kabul edilmişti. Bu süreci takiben Roma Hukuku'nun son dönemlerinde vasinin yaptığı işlemler üzerinde devlet bir kontrol ve denetim mekanizması oluşturdu<sup>67</sup>.

Vasinin sahip olduğu kadar geniş yetkilere sahip olmasa da kayyımın görev ve sorumluluğu vasinin görev ve sorumluluğuna benzerdi<sup>68</sup>. Kayyım defter tutmakla, kısıtlının malvarlığını yönetmekle (*administratio*), kısıtlının parasını iyi bir şekilde işletmekle görevliydi<sup>69</sup>. Kayyımın görev ve sorumluluğu müsrifin malvarlığının idaresine ilişkin olduğu için müsrifin bunlar dışındaki ehliyetleri devam etmekteydi. Bu kapsamda müsrif evlenme ehliyetine sahip olduğu gibi haksız fiillerinden de sorumlulukları devam ederdi<sup>70</sup>.

Görevde olduğu sürece müsrifin tüm mallarının yönetimi (*bona paterina avitaque*/ atalara ait mallar) tamamen kayyımın tasarrufundaydı. Bunları istedikleri gibi yönetebilir veya yönetmeyebilirdi<sup>71</sup>. Her ne olursa olsun kayyım müsrifin mallarını iyi bir şekilde yönetmeliydi<sup>72</sup>. Ancak MS. 195'te *Severus* tarafından vasiyetnamede belirtilen yahut acil haller dışında kayyımların şehir çevresinde bulunan arazileri satmaları yasaklandı. İstisnai hallerde *magistra* bu satışa izin verebilirdi<sup>73</sup>.

Müsrif de kayyımın görevinden doğan masraflarını ve bu süre zarfında uğradığı zararlarını tazmin etme borcu altındaydı<sup>74</sup>. Kayyım, işin idaresinde "*omnis culpa* (bütün kusurlardan)" sorumluydu ve iyi bir aile babası gibi hareket etmesi gerekirdi. Müsrifin mallarının idaresinde ve borçlarının ifasında göstermesi gereken dikkat ve özeni göstermemişse hatası veya hilesi sebebiyle oluşan bu zararlardan da sorumlu

<sup>67</sup> İNCEEL, 97.

<sup>68</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 227.

<sup>69</sup> İNCEEL, 61 vd.

<sup>70</sup> AKINCI, 276; KARADENİZ ÇELEBİCAN, 214; ÜÇER, 228.

<sup>71</sup> DECLAREUIL, 147-148.

<sup>72</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 228; GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 102.

<sup>73</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 227.

<sup>74</sup> Kayyım, bu taleplerini "*actio contraria*" ile ileri sürerdi. Bkz., UMUR, 1974, 476; RADO, 135; GÜNEŞ CEYLAN, 228.

tutulmaktaydı. Genellikle bu dava, vekaletsiz iş görme, “*actio negotorum gestorum* (vekaletsiz iş görme davası)”, hükümlerine göre açılırdı<sup>75</sup>.

Müsriflerin dava ehliyetleri olmadığı için kayyım, onun adına dava açabilir, onun aleyhine açılan davaları takip ederek müsrifi bir davada hem davalı hem davacı sıfatı ile temsil edebilirdi<sup>76</sup>.

Zamanla kayyımlık, vasilik gibi aciz kişilerin korunmasına yönelik bir kurum olarak görülmeye başlandı. Bu durum fahri kayyımlıklara, kısıtlı sınıftaki kişilerin sayısında artışa, nihayetinde vesayet altındaki kısıtlanmış kişilerin ehliyetine ve kayyımların görevlerine ilişkin daha karmaşık teorilerin ortaya atılmasına yol açtı<sup>77</sup>.

Kayyımın görevi müsrifin iyileşmesine kadar devam ederdi<sup>78</sup>. *Ulpianus*'un D.27,10,1 pr.'daki ifadelerinde savurganın düzgün bir ahlaka sahip olana kadar gözetim altında kalacağı, kısıtlının iyileşmesi halinde de kısıtlı üzerindeki denetimin *ipso iure* (kendiliğinden) olarak ortadan kalkacağı ifade edilmektedir<sup>79</sup>. Ancak bu düzenlemeye rağmen doktrinde, savurganlar açısından süreç bir kısıtlılık kararı ile başladığı için yine kısıtlılığın kaldırılmasına ilişkin verilecek bir kararla da sona erdiği ifade edilmiştir. Başka bir ifade ile kısıtlılığı gerektiren sebep iyileşme ile ortadan kalkmış olsa da bu durum tespit edilerek, *praetor*'un kısıtlılık kararının kaldırılmasına ilişkin vereceği bir karar ile kayyımın görevinin son bulacağı ifade edilmektedir<sup>80</sup>. Bunun yanı sıra doğal olarak müsrifin ölümü de kayyımın görevinin sona ermesine sebep olmaktadır<sup>81</sup>.

Diğer yandan, kayyım belirli bir süreliğine atanabilir ve atandığı sürenin dolması da kayyımın görevinin *ipso iure* sona ermesi anlamına gelirdi. Hasta ve yaşlı olan bir kayyım da bu vazifesinin yerine getiremeyeceği gerekçesi ile kayyımlıktan feragat edebilirdi (*abdication*)<sup>82</sup>. Öyle ki,

<sup>75</sup> RADO, 135; GÜNEŞ CEYLAN, 228; DECLAREUIL, 148; Vesayet davaları için bkz., İNCEEL, 71 vd.

<sup>76</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 227-228.

<sup>77</sup> DECLAREUIL, 148.

<sup>78</sup> LONG, p. 376.

<sup>79</sup> Bkz., § I, B, dn.22.

<sup>80</sup> DECLAREUIL, 147.

<sup>81</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 229.

<sup>82</sup> GÜNEŞ CEYLAN, 229.

Roma Hukuku'nda önceleri kanuni vasilerin kayyımlik görevi kabul etmeleri zorunluydu<sup>83</sup>. Bu zorunluluk karşısında ilk dönemlerde vasiyetname ile tayin edilen vasinin ve *praetor*'un atadığı vasilerin geçerli bir mazeret ileri sürmek kaydı ile *praetor*'un da uygun görmesi neticesinde vasiye vasilikten çekilme imkânı da tanınmaktaydı. Vasiye tanınan feragat hakkı MS. 2 sonlarına doğru ortadan kaldırıldı ve bir itiraz etme (*excusationes*) imkânı getirildi. MS. 2 itibariyle vasilerin ileri sürebileceği mazeret sebepleri sayılmaya başlandı ve bu kapsamda; önemli sağlık problemleri, 70 yaşını geçmiş olmak, okur yazar olmamak, üzerinde 3 kişinin vesayetinin bulunması, bazı meslek gruplarının mensubu olmak, çok sayıda çocuk sahibi olmak, fakirlik gibi feragat sebepleri bulunmaktaydı<sup>84</sup>.

Vasinin azli de mümkündür. *Praetor* vasiyi ya doğrudan bu görevinden azlederdi ya da vasi hakkında açılan ve vasinin şerefsizliğine hükmedilebilecek bir sorumluluk davasında mahkûmiyetine hükmedilmesi sebebi ile vesayet işlerini gereği gibi yapmamasına istinaden görevden azlederdi<sup>85</sup>.

#### IV. TÜRK HUKUKU AÇISINDAN SAVURGANLIK SEBEBİ İLE KISITLAMA (KISITLILIK)

##### A. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu'nda da Roma Hukuku'nda olduğu gibi fiil ehliyetinin şartları "ayırt etme gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmamaktır" (TMK m. 10). Kanun koyucu, kısıtlılık hallerini Kanun'da tahdidi olarak belirlemiş ve TMK m. 406 hükmünde vesayeti gerektiren haller içerisinde savurganlığı da sayarak müsrif bir kişinin fiil ehliyetinin kısıtlanabileceğini öngörmüştür.

Savurganlık sebebi ile kısıtlılık "kanun gereği kısıtlama hallerinden" biridir. Bu durumda kısıtlanacak olan kişinin rızası aranmadığı gibi mahkemenin vereceği kısıtlama kararı ile birlikte kişinin vesayet altına alınması cebri bir işlemdir<sup>86</sup>.

<sup>83</sup> GÜNEŞ CEYLAN, Vesayet, 97; İNCEEL, 58 vd.

<sup>84</sup> İNCEEL, 59.

<sup>85</sup> İNCEEL, 79.

<sup>86</sup> AÇIKGÖZ, Aslı, Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Hâller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları, İstanbul 2017, 98.

Medeni Kanun, ilişkilerini mantıklı yürütebilen ve hukuk kurallarına uygun davranabilen kişilere fiil ehliyeti tanımıştır. Bunun aksine davranış sergileyen bir kişinin öncelikle günlük hayatta istismar edilmemesi için korunması gerekirken, öte yandan da hukuk kurallarını ihlal etmesi sebebi ile sorumlu tutulup tutulmayacağına da tespiti hukuki açıdan da bir zorunluluktur<sup>87</sup>. Ayrıca, bu kişilerin fiillerinden maddi veya manevi zarar görebilecek olan kişilerin de korunması gerekmektedir. Zira, Kanun koyucu TMK m. 406'da savurganlık vb. sebeplerle kısıtlılığı düzenlerken sadece bu hallerin, eğilimlerin tek başına varlığını yeterli görmemekte, aynı zamanda söz konusu eğilimler sebebi ile kişinin kendisini ya da ailesini darlığa veya yoksulluğa, düşkünluğe düşürme tehlikesinin doğmasını da aramaktadır<sup>88</sup>.

Doktrinde birbirine benzer birçok tanım yapılmakla beraber savurganlığı, "bir kimsenin geliri ve kazancı ile örtüşmeyecek şekilde, anlamsız ve amaçsız harcamalarla, aşırı tüketim yapması alışkanlığı" şeklinde ifade etmek mümkündür<sup>89</sup>.

Türk Hukuku'na göre savurganlık sebebi ile bir kimsenin fiil ehliyeti kısıtlanırsa bu kişinin tam ehliyetsiz sayılmayacağı, müsrif hakkında sınırlı ehliyetsizlere ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir.

## B. Şartları

Türk Medeni Kanunu'nun savurganlık sebebi ile kısıtlılığı düzenleyen 406. maddesi ile kısıtlılık kararına ilişkin usul ve esasları öngören TMK m. 409, 410. maddeleri birlikte değerlendirildiği takdirde savurganlık sebebi ile kısıtlılığa ilişkin asgari şartlara ulaşmak mümkündür. Söz konusu düzenlemeler ve doktrine göre savurganlık sebebi ile kısıtlılığın şartları şunlardır: Ergin olma, malvarlığının anlamsız ve amaçsız harcanması, kişinin kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesi, devamlılık ve kısıtlılık kararı'dır.

<sup>87</sup> DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan, Kişiler Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2015, 49.

<sup>88</sup> DURAL/ ÖĞÜZ, 63.

<sup>89</sup> Doktrindeki diğer tanımlar için bkz., AÇIKGÖZ, 132; Benzer şekilde DURAL/ ÖĞÜZ, 63.

## 1. Ergin Olma

Vesayet, velayet altında olmayan küçükler ve haklarında kısıtlama kararı verilmiş erginler için uygulanır. Bu noktada savurganlık sebebi ile kısıtlılığa ilişkin TMK m. 406 hükmüne bakıldığı takdirde her ne kadar açıkça bu kişinin ergin olması gerektiği ifade edilmemekteyse de söz konusu kurumun malvarlığı sahibi olabilen, sahibi olduğu malvarlığı üzerinde de kimsenin izni ve/veya icazetine gerek olmadan istediği şekilde tasarruf edebilen ergin kişilere ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Zira, hukuken malvarlığı sahibi olsalar da ergin olmadıkları için velayet veya vesayet altında bulunan küçüklerin malvarlıkları üzerindeki yapacakları işlemler veli veya vasilerinin kontrolüne tabidir. Bu sebeple, savurganlık sebebi ile bir kimsenin kısıtlanabilmesi için aranan ilk şart bu kimsenin “ergin” olmasıdır<sup>90</sup>.

## 2. Malvarlığının Anlamsız ve Amaçsız Harcanması

Savurganlığa ilişkin doktrinde ortaya konan tüm hukuki yaklaşımların temelinde söz konusu harcamaların “aşırıya kaçan, anlamsız ve amaçsız” nitelikte olması gerektiği ifade edilmektedir<sup>91</sup>. Aksi halde bir kimsenin lüks harcamalar yapıyor olması tek başına savurganlık sayılamayabileceği gibi o kişinin kısıtlanmasını gerektirir ağırlıkta bir tehdit oluşturmayabilir. Savurganlık sebebi ile kısıtlılık için kişinin malvarlığını “anlamsızca” harcaması gerektiği kabul edilmektedir. Bu noktada malvarlığından anlaşılması gereken, kişinin sahip olduğu tüm ekonomik değerleridir. Bunun kapsamına maddi değerler, fikri haklar, kira hakkı ve tüm alacak hakları girer<sup>92</sup>.

Kişinin yaptığı harcamaların amaçsız, faydasız ve anlamsız olması önemlidir<sup>93</sup>. Harcamaların amaçsız ve anlamsız olması, objektif manada bir değer taşımaması, kişiye herhangi bir fayda sağlamaması, makul bir amacı olmadığı için açıklanamaması anlamına gelmektedir. Bu nitelikteki

<sup>90</sup> AÇIKGÖZ, 96, 126; ERTÜRK, Fatih, “Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GÜSBİE., Ankara 2010, 24.

<sup>91</sup> AÇIKGÖZ, 132 vd.

<sup>92</sup> AÇIKGÖZ, 137; MÜLLER, Carl, Die Entmündigung wegen Verschwendung, Buchdruckerei Robert Noske, Borna Leipzig, 1910, 19.

<sup>93</sup> ERTÜRK, 25; AÇIKGÖZ, 132-133.

harcamaların sonuçları itibarıyla da kişinin ekonomik gücünü ciddi maddede sarsması, malvarlığının büyük bir kısmı veya tamamı üzerinde olumsuz bir etki yaratması gerekir<sup>94</sup>. Bu kapsamda, “eğlence için yapılan ve lüks olan harcamalar, çok fazla sayıda ve büyük miktarda bağış yapılması, başkalarına verilen yüklü ödünç paralar, borçların vaktinde ödenmemesi, çok ucuza mal satma, değerinin çok üstünde fiyatlarda mal satın alma, malvarlığını tehlikeye sokacak derecede kumar ve bahis bağımlılığı” gibi örnekler verilebilir<sup>95</sup>.

### 3. Kişinin Kendisini veya Ailesini Darlık veya Yoksulluğa Düşürme Tehlikesi

Bir kimsenin hayatındaki aşırılıklar bir güvenlik tehdidi oluşturacak boyuta gelmediği takdirde hukuken tedbir alınmayı gerektirmez. Bu bağlamda, bir kişinin aşırı, lüks ve anlamsız harcamaları kendisinin veya ailesinin maddi geleceği üzerinde bir tehdit oluşturmadığı sürece hukuken başvurulabilecek bir yol yoktur.

Kanun koyucu TMK m. 406’da açıkça hükümde belirtilen davranışlarda bulunan kişilerin, kişinin kendisini veya ailesini “darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesi” yaratmasını aramaktadır.

Darlığa düşmekten anlaşılması gereken, “kişinin yaşam kalitesi açısından mevcut hayat standartlarının altına inmek zorunda kalması ve/veya malvarlığının ya da kazancının tamamının harcanıp, tüketilmesi” dir<sup>96</sup>. Yoksulluk

<sup>94</sup> AÇIKGÖZ, 133, 135.

<sup>95</sup> AÇIKGÖZ, 133, 137. Yargıtay savurganlık sebebiyle kısıtlılık taleplerinde kısıtlı adayının yaptığı harcamaların genel olarak malvarlığı içindeki oranına bakılması gerektiğini ifade etmektedir. Öyle ki, Y. 18. HD., 20.09.2016 tarih, E. 2016/5874, K. 2016/10431 sayılı kararında “... kısıtlı adayının malvarlığına ilişkin banka ve tapu hareketleri dosyaya getirilmişse de, yapılan harcamaların ve harcamalardan sonra kalan malvarlığının üzerinde yeterince durularak, varsa tarafların sunduğu eksik delillerin de dosyaya ibrazı sağlandıktan sonra, oluşturulacak bilirkişi kurulundan denetime olanak veren, ayrıntılı rapor alınıp, tüm deliller birlikte değerlendirildikten sonra oluşacak sonuç doğrultusunda karar vermek gerekirken...” ifadeleriyle malvarlığının harcamalar öncesi hali ile harcamalardan sonraki durumunun mahkeme tarafından kıyaslanmış olması gerektiğini vurgulamıştır. (Bkz., Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi). Diğer kararlar için bkz., YHGK, 04.02.2009, E. 2009/2-17 K. 2009/46; Y. 2. HD, 16.06.2008, E. 2008/4642 K. 2008/ 8605 (<https://www.ilhanhelvaciailehukuku.com/turk-medeni-kanunu/turk-medeni-kanunu-madde-406>, E.T. 06.09.2024).

<sup>96</sup> AÇIKGÖZ, 127.

ise kişinin sahip olduğu kazanç, çalışma ve ekonomik gelir imkânlarının ortadan kalkması sebebi ile sahip olduğu tüm malvarlığını kaybetmesidir<sup>97</sup>. Ancak kanun koyucu müsrifin tamamen iflas edip, tüm malvarlığını bitirmiş olmasını değil bu tehlikenin doğmuş olmasını kısıtlama için yeterli görmektedir<sup>98</sup>.

Müsriflik sebebi ile kişinin malvarlığı üzerinde yarattığı yıkım tüm aileye, ailenin bir üyesine veya bakım ve geçimini sağlamakla yükümlü olduğu kişilere karşı olan sorumluluklarını yerine getiremeyecek düzeye ulaştığı takdirde aileye yönelik tehdit oluşmuş demektir. Kanun koyucu, aile içi görevlerini yerine getiremeyecek hale gelen ya da kendisini veya ailesinin toplumdaki sosyal ve ekonomik yerlerini tehlikeye düşüren kişinin hem kendisini hem de ailesini korumayı amaçlamaktadır<sup>99</sup>.

#### 4. Devamlılık

Kanun koyucunun TMK m. 406 hükmü gereğince bir kimsenin savurganlık sebebi ile kısıtlanabilmesi için bu davranış bozukluğunun, irade zafiyetinin bir veya birkaç seferlik değil devamlı surette olması gerekmektedir. Zira, süreklilik bir kişide söz konusu bozuk davranışın alışkanlık haline dönüştüğünün göstergesidir. Bu davranış hallerinin kısıtlanma sebebi olabilmesi için kişi açısından bağımlılık yaratmış bir hâl almış olması, kişide düşkünlük yaratmış olması gerekmektedir<sup>100</sup>. Aksi halde bir veya birkaç kez savurganlık yapılmış olması kısıtlama için yeterli görülmemektedir<sup>101</sup>.

Kanun koyucu da TMK m. 406 hükmünün devamında kısıtlılık hallerini saydıktan sonra *“bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da başkalarının güvenliğini tehdit eden”* kişilerin kısıtlanacağı ifadesinde

<sup>97</sup> AÇIKGÖZ, 127-128.

<sup>98</sup> ZEVKLİLER, Aydın/ ACABEY, M. Beşir/ GÖKYAYLA, K. Emre, Medeni Hukuk Giriş Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 1999, 1156; MÜLLER, 48.

<sup>99</sup> AÇIKGÖZ, 128.

<sup>100</sup> DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, M. Alper, Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 19.Bası, İstanbul 2024, 441, N.1956; ZEVKLİLER/ ACARBEY/ GÖKYAYLA, 1155; AÇIKGÖZ, 134; TEKİNAY, Selahattin S., Türk Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1990, 626.

<sup>101</sup> ZEVKLİLER/ ACARBEY/ GÖKYAYLA, 1156; ERTÜRK, 25.



“devamlı korunma ve bakım ihtiyacının ya da devamlı bir tehdit yaratma” ibareleriyle sürekliliğin olması gerektiğini işaret etmektedir.

### 5. Kısıtlılık Kararı

Kanun koyucu TMK m. 409-410 hükümleri ile kısıtlılık kararının zorunluluğunu açıkça düzenlemektedir. Söz konusu hükümler kısıtlama kararının usulünü düzenlemektedir. Buna göre “bir kimse dinlenmeden ve kısıtlama sebebine ilişkin bilirkişi raporu alınmadan hakkında kısıtlama kararı verilmez (TMK m. 409)”. “Kısıtlama kararının kesinleşmesi üzerine kararın hemen ilân edilmesi gerekmektedir” (TMK m. 410).

Öncelikle vesayet makamına yöneltilmiş bir talep olmalıdır. Bu talepte (bildirimde) bulunacak kişiler kısıtlanma talep edilen kişinin yakınları, idari makamlar, noterler ve mahkemelerdir<sup>102</sup>. Bu bildirimle birlikte vesayet makamı gerekli incelemelere geçer. Vesayet makamı, kısıtlanmasa talep edilen kişi hakkında ileri sürülen sebeplerin kısıtlamayı gerektirecek derecede var olup olmadığını araştırırken ilgili kişiyi de dinlemek suretiyle gerekirse tanık beyanlarına da başvurarak incelemeyi tamamlar<sup>103</sup>.

Kısıtlama kararı verilmeden önce kişinin mutlaka dinlenmesi gerektiği TMK. m. 409/I’de “Bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle kısıtlanamaz” şeklinde ifade edilmiştir. İlgili hüküm emredici niteliktedir. Yargılamada ilgilinin dinlenmemesi ise bir bozma sebebidir<sup>104</sup>. Zira, kanun koyucu ilgiliye “kendisini savunabilme, davranışlarının

<sup>102</sup> RG. 10.08.2003, 25195, Türk Medeni Kanunu’nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük m. 9; Kanun koyucunun üçüncü kişilere genel bir bildirim yükümlülüğü yüklediği hakkında bkz., **BAYRAMOĞLU**, Necati Şükrü, Kısıtlama ve Vasi Atama Kararı İlanının Aleniyeti Sağlama Fonksiyonu ve İlan Nedeniyle Kişilik Haklarının İhlal Edilip Edilmediği Sorunu, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y. 2020, S.2, 477.

<sup>103</sup> **AÇIKGÖZ**, 129-130.

<sup>104</sup> **BAYRAMOĞLU**, 483; **KÖPRÜLÜ**, Bülent/ **KANETİ**, Selim, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul 1989, 319; **ÖZTAN**, Bilge, Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 2015, 768; Y. 18. HD., 22.12.2024 tarih, E. 2014/9990, K. 2014/18789; Diyarbakır BAM, 5. HD., 20.04.2021, E. 2021/ 276 K. 2021/ 451; İstanbul BAM, 36. HD., 16.09.2020, E. 2020/ 1767 K. 2020/ 1276; Diyarbakır BAM, 5. HD., 09.02.2022, E. 2021/ 1743 K. 2022/ 243; Antalya BAM, 6. HD., 10.11.2021, E. 2020/1099 K. 2021/1585. (Bkz., Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

gerekçelerini açıklama imkânı” sunmaktadır<sup>105</sup>. Vesayet makamında ilgili kişinin dinlenilmesi, ilgiliye tanına bir hak olduğu kadar vesayet makamu açısından da yükümlülüktür<sup>106</sup>.

Mahkemenin kısıtlama talebine ilişkin yargılamada takdir yetkisi sınırlıdır. Öyle ki, araştırmalar neticesinde gerekli raporlar, ilgilinin ve tanıkların da dinlemeleri neticesinde kısıtlama sebebinin varlığı kesin olarak saptanırsa hâkim kişinin kısıtlanmasına karar vermek zorundadır. Bu aşamada kısıtlama kararı vermekten kaçamaz<sup>107</sup>.

Kararın kesinleşmesi ile birlikte kişi kısıtlanmış ve fiil ehliyeti sınırlandırılmış olacağı için kısıtlının yeni hukuki durumunun üçüncü kişilere duyurulması için kararın ilan edilmesi gerekir. İlanın iki amacı vardır<sup>108</sup>: Üçüncü kişilerin korunması<sup>109</sup> ve iyiniyet iddialarının bertaraf edilmesi suretiyle işlem güvenliğinin sağlanmasıdır (TMK m. 410/II).

Kısıtlama kararı, inşaî nitelikte yenilik doğuran bir karar ve bu niteliği itibariyle kamusal bir işlemdir<sup>110</sup>. Kısıtlama kararı ile birlikte tam ehliyetli olan ergin kişinin tam fiil ehliyeti sınırlandırılarak kişinin fiil ehliyetinin hukuki durumu sınırlı ehliyetsize dönüştürülür<sup>111</sup>.

<sup>105</sup> ZEVKLİLER/ ACARBAY/ GÖKYAYLA, 1050; VELİDEDEOĞLU, Hıfzı V.: Türk Medeni Hukuku, Umumi Esaslar- Şahsın Hukuku- Aile Hukuku- Miras Hukuku- Eşya Hukuku (Aynı Haklar), 3. Bası, İstanbul 1963, 504; ÖZTAN, 768-769.

<sup>106</sup> AÇIKGÖZ, 130.

<sup>107</sup> VELİDEDEOĞLU, 498; AÇIKGÖZ, 100.

<sup>108</sup> BAYRAMOĞLU, 475, 488, 490.

<sup>109</sup> DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, 448, N.1986; ZEVKLİLER/ ACARBAY/ GÖKYAYLA, 1051; İKİZLER, Metin/ TÜZÜNER, Özlem, Medeni Hukuk- I, Ankara 2021, 327; KÖPRÜLÜ/ KANETİ, 320. Vesayet hukukunda kısıtlama ile getirdiği korumanın üçüncü kişiler açısından da koruyucu bir rol üstlendiği göz önünde bulundurulduğunda bu nitelik gereği bir isteğe gerek dahi duymadan kısıtlama sebeplerinden birinin varlığını tespit eden mahkemenin resen kısıtlama kararı verebileceği, kanun koyucunun da kısıtlamayı gerektiren sebebin varlığını tespit eden makamların, mahkemelerin bu durumu derhal vesayet makamlarına bildirmesini zorunlu kıldığı hakkında YHGK'nun 30.05.2014 tarih E. 2013/18-2289 K. 2014/711 sayılı içtihadının esas teşkil ettiği karar için bkz., Ankara BAM, 5. HD., 18.01.2022, E. 2021/2505, K. 2022/168 (Bkz., Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi);

<sup>110</sup> DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, 440, N.1948; ERTÜRK, 20; ZEVKLİLER/ ACARBAY/ GÖKYAYLA, 1041; AÇIKGÖZ, 95; KÖPRÜLÜ/ KANETİ, 315; ÖZTAN, 1276.

<sup>111</sup> ZEVKLİLER/ ACARBAY/ GÖKYAYLA, 1041; ÖZTAN, 758.

### C. Hüküm ve Sonuçları

Kısıtlama kararının kesinleşmesiyle birlikte hakkında kısıtlama kararı verilen kişinin fiil ehliyeti yeni hukuki statüye kavuşur ve fiil ehliyeti sınırlanır<sup>112</sup>. Türk Hukuku'na göre sınırlı ehliyetsizler kişiye sıkı sıkıya bağlı hukuki işlemler ile kazandırıcı işlemler dışında vasisinin izni ya da icazeti olmadan kendilerini borç altına sokacak hukuki işlemleri yapamazlar. Bu bakımdan kısıtlama kararının en önemli sonucu, kişinin ayırt etme gücü olmasına rağmen kişiyi ehliyetini kısıtlayarak sınırlı ehliyetsiz hale getirmesidir<sup>113</sup>. Bu aşamadan sonra kısıtlı, kanunda öngörülen istisnalar dışında tek başına hukuki işlem yapamayacağı için kendisine vasi atanması gerekir<sup>114</sup>.

Vasi olacak kişinin ergin ve bu işi yapabilecek ehliyete sahip olması gerekir (TMK m. 413). Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasi olacak kişinin yeterliliğini değerlendirir ve bu değerlendirmeyi yaparken, vasi olacak kişinin yaşını ve eğitim durumunun yanı sıra vesayet işlerini yürütebilecek zamanı olup olmadığını dikkate alır<sup>115</sup>.

Türk Hukuku'na göre vasiliğin bir görev olduğu görülmektedir<sup>116</sup>. Medeni Kanun'un 416. maddesine göre "*vesayet altına alınan kimsenin yerleşim yerinde oturanlardan vasiliğe atananlar, bu görevi kabul etmekle yükümlüdürler*". Bu durumda vasi olarak atanmış kişi, Kanun'da öngörülen haller hariç vasilik görevini kabul zorundadır.

Vasi olarak atanacak kişinin TMK m. 418'de sınırlı sayıda belirtilmiş olan "*vasiliğe engel hallerden*" veya TMK m. 417'de sayılan "*vasilikten kaçınma sebeplerinden*" birinin bulunmaması gerekir. Bu durumda vasi TMK m. 417 gereği, "*65 yaşını doldurmuşsa, bedensel engeli veya sürekli hastalığı olması sebebi ile bu işi güçlüklerle yapabilecekse, dörtten fazla çocuğu varsa, üzerinde vasilik görevi varsa, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar,*

<sup>112</sup> VELİDEDEOĞLU, 497, 505; KÖPRÜLÜ/ KANETİ, 434; ÖZTAN, 758.

<sup>113</sup> ERTÜRK, 20; AÇIKGÖZ, 95.

<sup>114</sup> BAYRAMOĞLU, 485.

<sup>115</sup> KOÇ, Nevzat, Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C. 7, Özel sayı, 114.

<sup>116</sup> GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk Medeni Hukukunda Kayımlık, İstanbul 2006, 5.

hâkimlik ve savcılık mesleği mensubu ise" vasilikten kaçınabilir. Diğer yandan, TMK m. 418'e göre de "kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar, ilgili vesayet daireleri hâkimleri" vasi olarak atanamazlar.

Vasinin görev ve sorumlulukları da Medeni Kanun tarafından düzenlenmiştir. Bu minvalde, TMK m. 403/I'e göre vasi, "vesayet altındaki kişinin tüm kişilik ve mal varlığına ilişkin menfaatlerini özenle korumak" (TMK m. 445, 447) ve "vesayet makamının müdahalesi saklı kalmak kaydıyla bütün hukuki işlemlerinde onu temsil etmek yükümlülüğü (TMK m. 448)" altındadır<sup>117</sup>.

Vasinin aynı zamanda vesayet organlarının, sorumluluğu ifadesinden anlaşılması gereken bu kişilerin görevlerini hiç veya gereği gibi yapmamalarına bağlı olarak kısıtlının zarara uğraması ve bundan doğan zararın tazminidir. Vesayet altındaki kişilerin, vesayet organlarından olan tazminat alacakları, yasal danışmana ve kayyıma, vasinin sorumluluğunu düzenleyen hükümler kıyas yoluyla uygulanır<sup>118</sup>. Vesayet altındaki kimsenin zarara uğramasına, vasi tek başına sebebiyet verebileceği gibi, zararın doğmasına vesayet makamları da sebebiyet vermiş olabilir. Vesayet makamları, zararın doğmasına, ihmalleri veya kasıtlı davranışları ile sebebiyet vermiş olabilirler<sup>119</sup>.

Vasinin görevi kanuna dayanır ve vesayet makamının vereceği kesinleşmiş kısıtlama kararının ilanı ile başlar. Vesayet görevinin sona ermesine sebep olacak bir durum gerçekleşene kadar da devam eder (TMK m. 479, 482). Vesayet, kısıtlıya ilişkin sebeplerle sona erebileceği gibi vasilik sıfatını ortadan kaldıran sebeplerle de sona erebilir. Vesayet ya kendiliğinden ya da mahkeme kararıyla sona erer<sup>120</sup>. Vesayetin kendiliğinden

<sup>117</sup> ZEVKLİLER/ ACARBAY/ GÖKYAYLA, 1187; VELİDEDEOĞLU, 523-524; KÖP-RÜLÜ/ KANETİ, 338.

<sup>118</sup> Türk Medeni Kanunu'ndaki vesayet hukukunun kanun koyucu tarafından vesayet odaklı inşa edilip kayyımlığın ikinci plana atılmış olması hususundaki eleştirileri için bkz., GÜMÜŞ, 8.

<sup>119</sup> KOÇ, 115-116.

<sup>120</sup> KOÇ, 118-119 vd..

sona erdiği hallerde vasinin görevi de kendiliğinden sona erer<sup>121</sup>. Kanun koyucu küçükler ve hükümlülerin kısıtlılığının sona ermesini özel olarak düzenlemiş (TMK m. 470, 471), diğer kısıtlılık hallerinin ise genel anlamda ancak mahkeme kararıyla sona ereceğini öngörmüştür (TMK m. 472). Kanunda açıkça düzenlenmemiş olsa da savurganlık sebebi ile kısıtlılık açısından değerlendirilecek olursa müsrifin ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi hâlinde, vesayet kendiliğinden sona erer (TMK. m.28/I, 35/I). Aynı şekilde vasinin ölümü, kısıtlanması, vasilik için öngörülen sürenin sona ermesi, vasinin istifası ve görevden alınması (TMK. m.483) da vesayet görevini kendiliğinden sona erdirir (TMK m. 479). Bunun dışında vesayetin sona ermesi, yetkili vesayet makamının (sulh hukuk mahkemesinin) kararıyla gerçekleşir (TMK. m.472/I). Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması durumunda, vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir (TMK. m.472/II). Medeni Kanun'a göre "savurganlığı sebebiyle kısıtlanmış olan bir kişi, en az bir yıldan beri vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak bir şikâyete meydan vermemişse, vesayetin kaldırılmasını isteyebilir (TMK. m.475).

## V. ROMA HUKUKU VE TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN SAVURGANLIK SEBEBİ İLE KISITLILIĞIN KARŞILAŞTIRILMASI

Savurganlık sebebi ile kısıtlılık, vesayet hukuku kapsamında düzenlenmiş bir kamu kurumudur. Roma Hukuku'nda ilk kez XII Levha Kanun'larında düzenlenmiş olan bu kurum zaman içinde bazı değişimlere uğramış olsa da günümüze kadar intikal etmiş ve Roma Hukuku'nu esas alan birçok Avrupa ülkesinin hukuk sisteminde uzun süre varlığını sürdürmüştür. Ancak yeni anlayışlar bu tür sebeplerin bir kısıtlılık sebebi olarak görülmesini haklı bulmamaktadır. Almanya ve İsviçre hukuklarında kısıtlılık sebeplerini değiştiren, yetişkinlerin korunmasına yönelik bu değişikliklere rağmen Türk Hukuku'nda Roma Hukuku'na dayalı bir şekilde savurganlık bir kısıtlılık sebebi olmaya devam ettirmektedir.

Roma Hukuku'nun ilk dönemlerinden Cumhuriyet Dönemine kadar vesayete ilişkin kurumlar daha çok özel kurum niteliğindedir. Cumhuriyet Döneminden itibaren vasilik görevi kamusal hizmet olarak

<sup>121</sup> DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, 476, N.2143.

algılanmaya başlandı<sup>122</sup>. Roma Hukuku'nda ailenin, aile içerisinde aile babasının yeri ve rolü göz önünde bulundurulduğunda daha çok aileye ilişkin bir kurum gibi gözükse de aynen günümüzde olduğu gibi toplumu ilgilendiren, toplumsal yarar düşüncesiyle ortaya çıkan, sosyal bir karakter taşıdığı görülmektedir<sup>123</sup>. Hukuk, aile fertlerinin yararını, menfaatini göz önünde bulundurarak müsrifin yardım vasıtalarından mahrum kalmaması için fiil ehliyetini sınırlandırmıştır. Hatta, *Gaius* (I § 53), söz konusu kurumu “hakkın kötüye kullanılmaması” ile açıklamaktadır. Zira, müsrifin yapmış olduğu gereksiz, anlamsız ve lüks harcamaların, israfın yasal hakların kötüye kullanılması olduğunu ifade etmekteydi<sup>124</sup>.

Roma Hukuku'nda olduğu gibi Türk Hukuku'nda da müsrifin kısıtlanması toplumsal kaygılara dayanmakta ve temelde ailenin yararının korunması düşüncesi yatmaktadır<sup>125</sup>.

Savurganlık sebebi ile kısıtlılığın genel olarak her iki hukuk sistemi için aranan şartlarına baktığımız takdirde genel anlamda büyük benzerlik gösterdiği söylenebilir. Öyle ki, her iki sistemde de müsrifin malvarlığında yapacağı gereksiz, anlamsız, aşırı ve lüks harcamaların hem müsrifin hem ailesinin düşkün hale gelmesi yönünde ciddi bir tehlike oluşturmuş olması ve bu davranış bozukluğunun, irade zayıflığının devamlı surette cereyan etmesi gerekir. Zira, ancak bu durumda kişinin bir bağımlılık ve kontrolsüzlük içinde olduğu anlaşılmakta, kısıtlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

<sup>122</sup> İNCEEL, 97-98.

<sup>123</sup> TAHİROĞLU/ ERDOĞMUŞ, 165; SCHWARZ, 257; KARADENİZ ÇELEBİCAN, 213; BUCKLAND, 190.

<sup>124</sup> *Iust. Ins. 1. 53 pr. “...Nam consultus a quibusdam praesidibus provinciarum de his servis, qui ad fana deorum vel ad statuas principum confugiunt, praecepit, ut si intolerabilis videatur dominorum saevitia, cogantur servos suos vendere. Et utrumque recte fit: Male enim nostro iure uti non debemus; quare ratione et prodigis interdicitur bonorum suorum administratio.”*. (Zira bazı eyalet valilerinden, tanrıların tapınaklarına veya prenslerin heykellerine sığınan köleler hakkında danışıldığında, eğer efendilerin zulmü dayanılmaz görünüyorsa, kölelerini satmaya zorlanmalarını emretmiştir. Her iki durumda da doğru bir şekilde hareket edilmektedir: Zira kendi hukukumuzu kötüye kullanmamalıyız; bu nedenle, israf içinde olanlara mallarını yönetme yasağı getirilmiştir). (<https://www.thelatinlibrary.com/gaius1.html#53>, E.T. 20.09.2024)

<sup>125</sup> KARADENİZ ÇELEBİCAN, 214.

Diğer yandan hem Roma Hukuku'nda hem de Türk Hukuku'nda müsrifin fiil ehliyetinin kısıtlanabilmesi için hakkında kısıtlama kararının verilmesi gerekir. Yetkili bir mercii kararı olmaksızın kişinin fiil ehliyetinin kısıtlanması mümkün değildir.

Roma Hukuku'nda kısıtlanma kararı neticesinde kişiye *agnatik* hısımlarından birinin kayyım olarak atanacağı kabul edilmişti. Ancak *agnatik* hısımları yoksa veya vasilik görevini gereği gibi yerine getiremeyeceği düşünülüyorsa *praetor* başka bir kişiyi kayyım olarak atayabilirdi. Türk Hukuku'nda da benzer bir yaklaşım vardır. Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, eş veya hısımların önceliği prensibi gereği (TMK m. 414) öncelikle kısıtlının yakınlarından (eş veya hısımlarından) birinin vasi olarak atar. Eğer bu kişiler arasında vasi olmaya uygun biri yoksa başka biri de göreve atanabilir.

Bu noktada her iki hukuk sisteminde vasi ve kayyım farkına gidildiği görülmekle birlikte Roma Hukuku'nda savurganlık sebebi ile kısıtlanan kişiye *curator*, yani kayyım tayin edilirken Türk Hukuku'nda TMK m. 403 gereği hakkında kısıtlama kararı verilen kişilere kayyım atanacağı öngörülmüştür. Medeni Kanun 403/II hükmünde kayyımı "belirli işlerin görülmesi veya malvarlığının yönetilmesi" için atanan kişi olduğunu ifade etmiştir. Roma Hukuku'nda da vasi ve kayyım arasında görev, yetki ve sorumluluk açısından benzer bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Vasilerin daha geniş görev ve sorumlulukları varken kayyımlar daha sınırlı yetkiye sahipti. Ancak vasiliği ergin olmayan küçük ve kadınlar için sınırlı hallerde uygulamışlar, bunlar dışındaki kısıtlamayı gerektiren halleri kayyımın görev ve sorumluluğuna tabi kılmışlardır. Her ne kadar böyle bir ayrıma gidilmiş olsa da aksi bir düzenleme olmadıkça hem Roma Hukuku'nda hem de Türk Hukuku'nda (TMK m. 403/III) vasilere ilişkin hükümlerin kayyımına da uygulandığı esası göz önünde bulundurulduğunda görev ve yetkilerinin kapsamı ile sorumluluklarına ilişkin ayrımlar dışında her iki vesayet makamının da aynı amaca hizmet ettiği görülmektedir<sup>126</sup>.

Savurganlık sebebi ile kısıtlılığın kapsamı konusunda Roma Hukuku'nda yapılan önemli değişiklikler kurumun Türk Hukuku'ndaki

<sup>126</sup> Bu hususa ilişkin tespit ve değerlendirmelerimiz için bkz., Ş II, C ve IV, B, 3.

haline yaklaşmasına sebep olmuştur. Öyle ki, ilk dönemler sadece mirasla intikal eden, ata mallarının müsrif tarafından israf edilmesi kısıtlılık sebebi olarak sayılırken daha sonra bu kapsam genişletilmiş ve müsrifin her türlü malı üzerindeki israfı kısıtlanma sebebi olarak kabul edilmişti. Bu değişikliklerle beraber, Türk Hukuku'nda olduğu gibi müsrifin malvarlığını oluşturan malların nasıl edinildiğinin bir önemi kalmamıştır.

Haklı sebepler engel olmadıkça, vasilige, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır (TMK m. 415). Roma Hukuku'nda da aile babası aile evladına atanacak vasiyi belirleyebilirdi. Ancak *praetor* bu görüşe öncelik vermek kaydı ile o kişiyi vasi olarak atamak zorunda değildir. Her iki hukuk sistemi de vasi olarak göreve atanacak kişinin bu göreve uygun olması şartını aramaktadır (TMK m. 414/I).

Roma Hukuku'nda kanun gereği kayyım olarak atanacak olan *agnatik* hısının teminat, güvence göstermesi esası karşısında Türk Hukuku'nda TMK m. 401 hükmü gereğince özel vesayet kapsamında, aile meclisinin vasilik görevini yürüttüğü hallerde aile meclisi üyelerinin güvence vermesi zorunlu tutularak Roma'daki teminata ilişkin uygulama benzer şekilde günümüzde muhafaza edilmiştir. Bunun dışında kamu vesayetinde Roma'daki fahri kayyımlıkta olduğu gibi vasilige atanacak kişi için kanun koyucu bir güvence talep etmemektedir. Bununla birlikte vasi, vesayet makamının sıkı denetimine tabi tutulmuş ve vasiye yüklenen yükümlülüklerin yerine getirilmemiş olması halinde de vasinin sorumluluğuna gidilmiştir.

Roma Hukuku'nda vasilikten feragat sebebi olarak kabul edilen haller (önemli sağlık problemleri, 70 yaşını geçmiş olmak, okur yazar olmamak, üzerinde 3 kişinin vesayetinin bulunması, bazı meslek gruplarının mensubu olmak, çok sayıda çocuk sahibi olmak, fakirlik) Türk Hukuku'nda vasilige engel teşkil eden haller kapsamında sayılmış ve vasinin feragatine gerek olmaksızın bu kişilerin vasi olması engellenmiştir (TMK m. 417)<sup>127</sup>.

Sona erme sebepleri açısından mukayesesi yapıldığında yine önemli benzerlikler göze çarpmaktadır. Roma Hukuku'nda vasinin

<sup>127</sup> Bu hususa ilişkin tespit ve değerlendirmelerimiz için bkz., § III ve IV, C.



ölümü halinde vesayet sona ermeyip yerine yeni bir vasi tayin edilirken, Türk Hukuku'nda vasinin ölümü halinde vesayet kendiliğinden sona erer ve vesayeti gerektiren sebep devam ediyorsa daha sonra yeni bir vasi tayin edilir. Diğer yandan, Roma'da vasinin hürriyetini, vatandaşlığını, aile durumu gibi sosyal statülerini kaybetmesi başka bir ifade ile vasinin "*capitis deminuto*" durumuna düşmesi vesayeti sona erdirirken Türk Hukuku'nda bu uygulamanın bir karşılığı bulunmamaktadır<sup>128</sup>.

Her iki hukuk sistemi de vasinin belirli bir süreliğine göreve atıldığı hallerde sürenin sona ermesi ile vesayetin kendiliğinden sona ereceğini kabul etmektedir. Ayrıca, aynı şekilde vasinin görevini layıkıyla yerine getirmemesi Roma ve Türk Hukuku'nda vesayeti sona erdiren bir sebeptir.

Vasinin sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler de Roma ve Türk Hukuku'nda benzerlik göstermektedir. Kısıtlının malvarlığını gerektiği gibi yönetmeyen, mameleğini zarara uğratan, takip etmesi gereken işleri tam ve zamanında yerine getirmeyen vasi vermiş olduğu zarardan dolayı sorumlu tutulmuştur.

## SONUÇ

2013 yılına kadar mehzat İsviçre Medeni Kanunu'nda da benzer düzenlemelere yer verilmişti ve savurganlık bir kısıtlılık sebebi teşkil ediyordu. Ancak aile hukukunun dinamik bir hukuk olarak değişip gelişmesi ve Avusturya ve Almanya'da konuya ilişkin yapılan yeni düzenlemelerin etkisiyle, İsviçre Medeni Kanununun bu konuya (Art. 360-456 ZGB) ilişkin hükümlerinde değişiklik yapılması ihtiyacı doğmuştur<sup>129</sup>. Bu çerçevede İsviçre Federal Konseyi'nin revizyon çalışmaları sonucu 19.12.2008 tarihli "Yetişkinlerin Korunması, Kişiler Hukuku ve Çocuk Hukukuna İlişkin Federal Kanun hazırlanmış (*Erwachsenenschutz, Personenrecht und Kindesrecht*) ve bu kanun 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda vesayeti gerektiren zayıflık hallerinin tek tek

<sup>128</sup> İNCEEL, 128.

<sup>129</sup> HAUSHEER, Heinz, (Çev. Bilge Öztan), Türk-İsviçre Hukuk Topluluğunda Özellikle Aile Hukuku Alanına İlişkin Müşterek Çalışmalara Yönelik Görüşler ve İstekler, TBB Dergisi, Y. 2008, C. 21, S. 76, 204, 205 vd.

sayılmış ve vazgeçilerek<sup>130</sup>, erişkin kişilerin ehliyetsizlikleri genel olarak düzenlenmiş, en önemli değişiklikler “Yetişkinleri Koruma Hukuku” kapsamında vesayet hukukunda idari ve idari olmayan tedbirler şeklinde yapılan ikili bir ayırımla kendini göstermiştir. Eski vesayet sistemindeki “vasi atanması, kayyımlik ve yasal danışmanlık” idari tedbirleri, sadece “kayyımlik” müessesesi altında toplanmıştır. “Yetişkinlerin Korunması Hukuku” kapsamında “Kişisel Tedbirler (*Eigene Vorsorge*)” başlığı altında iki yeni hukuki kurum tesis edilmiştir. Bu kurumlar: “İşlerini Gereği Gibi Yönetememe Sebebiyle Vekalet” (*der Vorsorgeauftrag*, ZGB Art. 360 ff) ile “Hastanın Önceden Verdiği Talimatlar” (*die Patientenverfügung*, ZGB Art. 370 ff) dır<sup>131</sup>.

Almanya’da ise İsviçre’den önce vesayet hukukunda önemli değişikliklere gidilmiştir. Bu kapsamda Alman Medeni Kanunu’nun BGB §§ 1896-1908i hükümlerinin yer aldığı, dördüncü kitabının (aile hukuku) üçüncü bölümünün ikinci başlığı “*Betreuungsgesetz- BtG*” tamamen yeniden düzenlenmiş, bu değişiklikler, 01.01.1992 tarihinde yürürlüğe girmişti. Ancak daha sonra bu hükümler kaldırılmıştır. Söz konusu “Himaye Yasası” (*Betreuungsgesetz- BtG*) kapsamlı bir revizyona tabi tutulmuş ve yeni hükümler 01.01.2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu değişikliklerin sebebi olarak himayenin temel amacının hasta, sakat veya engelliler için yardım olduğu halde mevcut düzenlemelerin bedenen, zihnen veya ruhen sakatlığı ya da hastalığı bulunan kişilerin kendi işlerini kısmen veya tamamen yapmalarını engelleyen, onların bağımsızlıklarını ellerinden alan bir sisteme dönüşmesi gösterilmektedir<sup>132</sup>. Zira eski sistem savurganlık, akıl zayıflığı, sarhoşluk gibi sebeplerle ehliyetleri ellerinden alınan kişilerin vasilerinin izni olmadan evlenememeleri, ticari işlemlerini yapamamaları, hatta rızaları olmadan zorunlu olarak kayyım atanması uygulamalarının, bu sürecin ne kadar devam edeceğinin bilinmemesiyle

<sup>130</sup> AÇIKGÖZ, 19-20.

<sup>131</sup> YAVUZ, Cevdet/ ERLÜLE, Fulya/ TOPUZ, Murat, Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği), İstanbul 2017, 8; HONSELL, Heinrich/ VOGT, N. Peter/ GEISER, Thomas, Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I Art. 1- 456 ZGB, 5. Auflage, Zürich 2014, 1945, N. 5, 8.

<sup>132</sup> ABEL, Wilfried, (Çev. Dr. Erdal Tercan), Alman Himaye Hukuku, AÜHFD, Y. 1995, C. 44, S. 1, 253-354.

birleşince genelde ömür boyu kısıtlılığa yol açtığı eleştirilerine maruz kalmıştır<sup>133</sup>. Değişiklik öncesinde vesayet ve kayımlık şeklinde mevcut olan iki kurumun zaman içinde özellikle erginlerin kısıtlılığı açısından, onları küçük düşürücü bir hal alarak, ehliyeti sınırlandırılmış kişiye yardımdan ziyade ön vesayeti doğuran bir sisteme dönüşmesi üzerine söz konusu kurumlar kaldırılarak, ilgililerin hukuki durumlarının iyileştirilmesi amacıyla vesayet hukuku yeniden düzenlenmiştir<sup>134</sup>. Sonuç olarak her iki ülke hukukunda yapılan tüm bu değişikliklerin felsefesinin, insanların ahlaki zayıflıklarının artık tek başına kısıtlama sebebi olarak görülmemesi düşüncesine dayandığı<sup>135</sup> ve diğer önemli bir sebebin de hem Almanya hem İsviçre bakımından insanların “kendi kaderini (geleceğini) belirleme hakkının güçlendirilmesi” amacı olduğu ifade edilmektedir<sup>136</sup>. Ülkemiz açısından da söz konusu değişikliklerin Medeni Kanunumuza yansıtılması, İsviçre hukuku ile paralellik sağlanması önemlidir<sup>137</sup>. Ancak TMK.

<sup>133</sup> “Das Betreuungrecht- Informationen zu den Themen Betreuung und Vorsorge”, (www. Justiz.bayern.de, E.T. 07.08.2024), 4 vd.

<sup>134</sup> ABEL, 254, 265. Yazar aynı zamanda eski vesayetin en büyük dezavantajının vesayet altındaki veya kısıtlanmış kişilerin haklarından kısmen veya tamamen mahrum bırakılması olduğu görüşündedir.

<sup>135</sup> HONSELL/ VOGT/ GEISER, Basler Komm., 2165, Art. 390, N. 8 usw; AKÇAAL, Mehmet, İsviçre Medeni Kanunu’na Göre Kayımlık Türleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2018, C. 20, S. 2, 71-72; “Das Betreuungrecht- Informationen zu den Themen Betreuung und Vorsorge”, (www. Justiz.bayern.de, E.T. 07.08.2024), 4 vd.. ZGB Art. 390 hükmü gereğince reşit bir kişinin “zayıflık halleri” kavramı ile kısıtlanabilmesi için bu kapsama dahil edilebilecek unsurların sınırlı şekilde tek tek sayılmadan Kanunda yer verildiği görülmekte ve bunun yanı sıra kişinin hem kendi başına işlerini göremeyecek hem de işlerinin görülmesi hususunda başkalarını yetkilendiremeyecek durumda olması şartlarının arandığı görülmektedir. Benzer düzenlemeye Alman Hukuku’nda da BGB § 1896 hükmü ile yer verilmiştir.

<sup>136</sup> HONSELL/ VOGT/ GEISER, Basler Komm., 1945, N. 8; ABEL, 258, 265-266; YAVUZ/ ERLÜLE/ TOPUZ, 7 vd., 29; HAUSHEER, Heinz, (Çev. İbrahim Kaplan), İsviçre Medeni Kanunu’na (ZGB) Göre Yetişkinlerin Korunması Hukuku, Türk Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 1, S. 1, 156 vd.

<sup>137</sup> Hausheer bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Çok küçük bir coğrafyada bulunan İsviçre’nin bile birçok önemli hususu dikkate alınarak, sürekli değişen, çeşitli büyüklükte, ana merkeze çeşitli uzaklıkta olan farklı yoğunluktaki ilişkileri göz önünde bulundurarak özel hukuk alanında önemli reformlar gerçekleştirdiği düşünüldüğünde farklı bir coğrafyada, tamamen farklı sosyo-kültürel özellikler taşıyan bir ülke olarak Türk Hukuku’nda söz konusu düzenlemelerin kodifikasyonunda önemli farklılıklar olması kaçınılmaz görülmektedir. Bu noktada Türkiye’nin İsviçre’deki yeni normları iyi anlaması gerektiğinin, kendi hukuk

m. 406 ülkemizde yürürlüktedir ve Roma Hukuku'ndan gelen savurganlıktan dolayı kısıtlama sebebi varlığını korumaktadır.

Roma Hukuku'nda savurganlık sebebi ile kısıtlılık XII Levha Kanun'undan beri gelişerek, büyük oranda benzer esaslarla Kara Avrupası hukuk sistemlerindeki ilgili düzenlemelerin temelini oluşturmuştur. Roma Hukuku'ndan günümüze bu müessese devlet eliyle desteklenmiş, her dönemin ilgili makamının incelemesi, onayı ve denetimi ile kurumun amacına ulaşması sağlanmıştır.

Roma Hukuku'nda dönemlere göre vesayetin hukuki niteliğine ilişkin yapılan çeşitli yorumlara rağmen son tahlilde vesayetin günümüzdeki gibi bir kamu kurumu olduğu görüşünde birleşmiştir. Roma'da aileye yüklenen anlam ve ailenin toplum içindeki yeri, önemi göz önünde bulundurulduğunda savurganlık sebebi ile kısıtlama ilk dönemlerde daha çok aileye ilişkin bir tedbir olarak değerlendirilirken zamanla kapsamındaki genişleme, *praetor*'ların yasal *curator*'lar (yasal kayyımlar) dışında fahri kayyım tayin etmeye başlamaları ile kayyımın görev ve sorumlulukları da göz önünde bulundurulduğu bu kurumun daha çok toplumsal, sosyal bir özellik taşıdığı görülmüştür.

Roma Hukuku'nda savurganlık sebebi ile kısıtlılığa ilişkin spesifik uygulama ve esasları içeren doğrudan kaynaklara fazla ulaşılamamasına rağmen, vesayete ilişkin günümüze ulaşmayı başaran kaynaklar incelendiğinde ilk dönemlere nispeten vesayet aldıkları son şekli dikkate alındığında vesayetin Türk Hukuku ile büyük oranda paralellik gösterdiği görülmektedir. Özellikle ilk dönemlerde savurganlık sebebi ile kısıtlılığın kapsamının mirasla intikal eden malların israfı ile sınırlandırılması, ailenin varlığını temsil eden ata malı kavramının korunması amacına hizmet etse de bir aile babasının malvarlığı sadece bunlardan oluşmadığı için kısıtlama tedbirinin beklenen amaca ulaşmamış olduğu söylenebilir. Aile babasının malvarlığına dahil unsurlar göz önünde bulundurulduğunda kazanım şekli her ne surette olursa olsun aile babasının malvarlığına dahil olan her türlü malın israfının kısıtlılık sebebi olarak kabul edilmesi vesayet hukukunun günümüzle paralel bir hâl almasına sebep olmuştur.

---

*düzenine her alanda entegrasyonun sağlanmasının, mümkün olduğunca yeknesak uygulamaya gidilmesinin önemi vurgulanmaktadır.*" Bkz., HAUSHEER, 206- 207.

Aynı şekilde her iki hukuk sisteminde de vasinin görevi kabul, görevden feragat ve çekinme halleri de benzerdir. Vasilik ve aynı şekilde kayyımlik da bu vazifeye atanmış kişiye yüklenmiş bir görevdir. Öyle ki, vasilik görevine atanacak kişinin bu işi layıkıyla yerine getirecek yeterlilikte, ergin bir kişi olması gerektiği yönündeki kriterler de vesayet hukukuna atfedilen önemi göstermektedir. Bir başka benzerlik ise hem Türk Hukuku'nda hem de Roma Hukuku'nda bir kimsenin fiil ehliyetinin sınırlandırılmasının hukuki ve sosyal açıdan önemi göz önünde bulundurulurken, sınırlı hallerde kısıtlama tedbirine başvurulması, vesayet altındaki kişiye ilişkin vasinin yürüttüğü işlemler konusunda yetkili makamlarca denetime tabi tutulmuş olmasıdır. Hatta her iki hukuk sistemi de vasinin bu vazifenin ciddiyetini algılayabilmesi ve üstlendiği sorumluluğun farkına varabilmesi için aile üyelerinin kanunen vasi olarak atandığı hallerde vasilerin teminat göstermesini zorunlu tutmuştur. Buna karşılık vasi olarak atanacak kişi açısından Roma Hukuku'nda sosyal statü, sınıf ve cinsiyet ayırımına dayanan bir sistem benimsendiği için Türk Hukuku'ndan farklı olarak vasi olarak atanacak kişi için aranan kriterlerde ise farklılıklar görülmektedir. Örneğin hukukumuzda böyle bir sebep bulunmamakla birlikte, Roma Hukuku'nda vasinin sosyal statüsünde yaşayabileceği bir değişim vasilik görevini de kendiliğinde sona erdirmekteydi.

Roma Hukuku'ndan günümüze vesayet hukuku, önemini korumaya devam etmektedir. Roma Hukuku'nda benimsenen anlayış bazı farklılıklara rağmen, genel anlamda hukukumuzdaki konuya ilişkin düzenlememelerle büyük oranda örtüşmektedir. Toplumsal, sosyal ve ailevi ihtiyaçlar yaşanan dönem ve hukuk sistemleri içinde değişse de insanın öznesi olduğu yapı içerisinde hep birbirine benzerdir. Söz konusu ihtiyaçların karşılanması için hukukun getirdiği çözüm önerileri ve benimsediği yaklaşım da büyük oranda benzerlik göstermeye devam etmektedir. Zira hukuk her toplumun ve zamanın ihtiyaçlarına göre değişim ve gelişim gösterse de insanın doğasından kaynaklanan hukuki sorunlar temelde hep aynıdır. Bu noktada vesayet hukukunda olduğu gibi Roma Hukuku'nun zamanının ötesinde bir bakış açısıyla getirdiği çözüm önerileri ve yarattığı müesseseler halen modern hukukların güncel sorunlarına ışık tutmaya devam etmektedir. Ancak Roma Hukuku'nun Kara

Avrupası hukuk sistemi kapsamındaki ülkeler üzerinde etkisi uzun yıllar devam etmiş olsa da zaman içerisinde Alman ve İsviçre Medeni Kanun'larında olduğu gibi özellikle aile hukuku gibi sürekli gelişen ve değişen bir alanda önemli kanuni değişiklikler yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda gerekli zeminin sağlanması halinde Almanya ve İsviçre Vesayet Hukuku'ndaki değişim sürecinin, Türk Vesayet Hukuku açısından da gündeme gelmesinin söz konusu olacağı kanaatindeyiz<sup>138</sup>.

---

<sup>138</sup> Türk Hukuku'nda başka bir yaklaşımla Gümüş de kanun koyucunun ilk fırsatta Medeni Kanun'da kayyımlığın ikinci plana atıldığı, vesayet odaklı kurulan yapının değiştirilerek, kayyımlığın temel "vesayetî tedbir" olarak getirilerek, vesayet hukukunun yeniden inşa edilmesi gerektiği düşüncesindedir. Bkz., **GÜMÜŞ**, 8.

**KAYNAKÇA**

- ABEL**, Wilfried, (Çev. Dr. Erdal Tercan), “*Alman Himaye Hukuku*”, AÜHFD, Y. 1995, C. 44, S. 1, 253-267.
- AÇIKGÖZ**, Aslı: Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Hâller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları, İstanbul 2017.
- AKÇAAL**, Mehmet, “*İsviçre Medeni Kanunu’na Göre Kayyımlık Türleri*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 20, S. 2, 63-87.
- AKINCI**, Şahin: Roma Hukuku Dersleri, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 17. Bası, Konya 2022.
- BAYRAMOĞLU**, Necati Şükrü, “*Kısıtlama ve Vasi Atama Kararı İlanının Aleniyeti Sağlama Fonksiyonu ve İlan Nedeniyle Kişilik Haklarının İhlal Edilip Edilmediği Sorunu*”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y. 2020, S.2, (473-510).
- BERNARD**, Fernand, (Translated by Charles P. Sherman D.C.L.), The First Year of Roman Law, New Jersey 2009.
- BUCKLAND**, W. Warwick: The Main Institutions of roman Private Law, Cambridge 1965.
- DECLAREUIL**, Joseph, (Translated by E.A. Parker): Rome The Law - Giver, The History of Civilization, London 1927.
- DI MARZO**, Salvatore (Çev. Ziya Umur): Roma Hukuku, İstanbul 1954.
- DİNÇER ARAZ**, Nilgün, “*Roma Hukukunda Mirasçılık Vasfının Şartları*”, İstanbul Hukuk Mecmuası, Y. 2022, C. 80, S.4, 1223-1266.
- DURAL**, Mustafa/ **ÖĞÜZ**, Tufan: Kişiler Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2015.
- DURAL**, Mustafa/ **ÖĞÜZ**, Tufan/ **GÜMÜŞ**, M. Alper: Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 19. Bası, İstanbul 2024.
- ELPE**, M. Nezhik: Vasilik ve Kayyımlık Hukuku, Ankara 1967.
- ERTÜRK**, Fatih, “*Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetın Sona Ermesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GÜSBE., Ankara 2010.
- GÖNENÇ**, Fulya İlçin: Roma Hukukunda Kadın, İstanbul 2010.

- GÜNAL**, Nadi/ **ÜÇER**, Mehmet: Roma Hukuku Kavram ve Kurumları, İstanbul 2023.
- GÜNAL**, Nadi, “Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras”, AÜHFD, Y. 1995, C. 44, S. 1, 425- 442.
- GÜNEŞ CEYLAN**, Seldağ, “Roma Hukukunda Kayyımlik (Cura) Müessesine Genel Bir Bakış”, AÜHFD, Y. 2004, C. 53, S. 1.
- GÜNEŞ CEYLAN**, Seldağ: Roma Hukukundan Günümüze Velayet- Vesayet Hukuku, Ankara 2004, (**GÜNEŞ CEYLAN**, Vesayet).
- GÜMÜŞ**, Mustafa Alper: Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik, İstanbul 2006.
- HAUSHEER**, Heinz, (Çev. Bilge Öztan), “Türk-İsviçre Hukuk Topluluğunda Özellikle Aile Hukuku Alanına İlişkin Müşterek Çalışmalara Yönelik Görüşler ve İstekler”, TBB Dergisi, Y. 2008, C. 21, S. 76, 201- 216.
- HAUSHEER**, Heinz, (Çev. İbrahim Kaplan), İsviçre Medeni Kanunu’na (ZGB) Göre Yetişkinlerin Korunması Hukuku, Türk Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 1, S. 1, 155-173, (**HAUSHEER**, ZGB).
- HONSELL**, Heinrich/ **VOGT**, N. Peter/ **GEISER**, Thomas, Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I Art. 1- 456 ZGB, 5. Auflage, Zürich 2014.
- İKİZLER**, Metin/ **TÜZÜNER**, Özlem: Medeni Hukuk- I, Ankara 2021.
- İNCEEL**, Murat: Roma ve Türk Hukukunda Vesayet, Yayım lanmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜSBE, Ankara 2009.
- KARADENİZ ÇELEBİCAN**, Özcan: Roma Hukuku, Yeni Medenî Kanun’a Uyarlanmış 18. Bası, Ankara 2020.
- KAYAK**, Sevgi, “Roma Hukukunda Aile Kurumu”, Hacettepe HFD, Y. 2018, C. 8, S. 2, 249-302.
- KOÇ**, Nevzat, “Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C. 7, Özel sayı, (99-120).
- KOSCHHAKER**, Paul/ **AYİTER**, Kudret: Roma Özel Hukukunun Ana Hatları, Ankara 1983.



- KÖPRÜLÜ**, Bülent/ **KANETİ**, Selim: Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul 1989.
- LONG**, George, “*William Smith, D.C.L., LL.D.: A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, John Murray, London 1875*”, (<https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/secondary/SMIGRA/Law/home.html>, E.T. 16.07.2024).
- MOMMSEN**, Theodor/ **KRUEGER**, Paul/ **WATSON**, Alan: The Digest of Iustinian, Vol. II, Philadelphia 1985.
- MÜLLER**, Carl: Die Entmündigung wegen Verschwendung, Buchdruckerei Robert Noske, Borna Leipzig, 1910.
- ÖZTAN**, Bilge: Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 2015.
- RADO**, Türkan, Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, İstanbul 2014.
- SCHWARZ**, Andreas B., (Çev. Türkan Basman): Roma Hukuku Dersleri, İstanbul 1943.
- TAHİROĞLU**, Bülent/ **ERDOĞMUŞ**, Belgin: Roma Hukuku Dersleri, 17. Bası, İstanbul 2023.
- TAHİROĞLU**, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, İstanbul 2014.
- TEKİNAY**, Selahattin S.: Türk Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1990.
- UMUR**, Ziya: Roma Hukuku Ders Notları, İstanbul 1987.
- UMUR**, Ziya: Iustinianus Institutiones, İstanbul 1968, (**UMUR**, Inst.).
- UMUR**, Ziya: Roma Hukuku, İstanbul 1974, (**UMUR**, 1974).
- UMUR**, Ziya: Roma Hukuku Lügatı, İstanbul 1975, (**UMUR**, Lügat).
- ÜÇER**, Mehmet: Roma Hukuku’na Giriş, 2. Bası, İstanbul 2020.
- VELİDEDEOĞLU**, Hıfzı V.: Türk Medeni Hukuku, Umumi Esaslar- Şahsın Hukuku- Aile Hukuku- Miras Hukuku- Eşya Hukuku (Ayni Haklar), 3. Bası, İstanbul 1963.
- VILLEY**, Michel, (Çev. Bülent Tahiroğlu), Roma Hukuku Güncelliği, 7. Basısından (1979), İstanbul 2017.
- YAVUZ**, Cevdet/ **ERLÜLE**, Fulya/ **TOPUZ**, Murat: Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği), İstanbul 2017.

**ZEVKLİLER**, Aydın/ **ACABEY**, M. Beşir/ **GÖKYAYLA**, K. Emre: Medeni Hukuk Giriş Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 1999.

**İnternet Kaynakları:**

<https://www.thelatinlibrary.com/justinian/digest27.shtml>, E.T. 18.09.2024.

<https://www.ilhanhelveaciailehukuku.com/turk-medeni-kanunu/turk-medeni-kanunu-madde-406>, E.T. 06.09.2024.

*“Das Betreuungrecht- Informationen zu den Themen Betreuung und Vorsorge”*, (www. Justiz.bayern.de, E.T. 07.08.2024)